

CERKVENI GLASBENIK

GLASILO CECILIJINEGA DRUŠTVA V LJUBLJANI

ŠT. 1, 2

JANUAR ♦ 1930 ♦ FEBRUAR

LETO 53

Dr. A. Dolinar:

Iz uvoda k razpravi: Cerkevni toni v večglasju.

Veliki stilni prelom, ki se je okrog l. 1600. porajal v glasbeni razvojni črti, pomeni hkrati prelom tudi s tonskim sistemom, ki je bil dotedaj v praktični glasbi merodajen. Če bi celotni tonski sistem primerjali solnčnemu žarišču, bi mogli cerkvene tone —, ki so iz tega žarišča izhajali in v njem svojo eksistenčno upravičenost dobivali — prispodabljati žarkom iz tega centra se porajajočim: in ravno za te (cerkvene tone) pomeni čas okrog l. 1600. naravnost dobo za obstanek, prav za prav neke vrste revolucionarno dobo. Omenjeni cerkveni toni, ki so bili v rabi v dobi vokalne polifonije, tvorijo v celotnem razvoju oblikovnega muzikalnega materiala važen člen in ta razvoj sega daleč nazaj. Neposredno se naslanjajo nazaj na tonovske načine koralnega enoglasja; ti so pa zopet po imenu in tudi stvarno v sorodu z antičnimi tonskimi sistemi, katere sta pa grški in pozneje latinski srednji vek tako preoblikovala, da so dobili v koralu novo, njegovemu bistvu primerno izklesanost in uravnanost. Razmerje njihove uporabe v enoglasju koral je bilo seveda popolnoma drugačno z ozirom na kontrapunktično večglasje Palestrinove dobe (samo Palestrinova dela, ki se namreč v tej razpravi nanje oziramo, obsegajo 32 zvezkov velikega formata), ki je tudi le-te vzela v svojo službo, ko si je iskala izraževalnega in oblikovalnega sredstva svojemu umetnostnemu hotenju. Cerkevni toni so nastali in bili v praktični rabi v času, ko je bilo človekovo glasbeno mišljenje in izraževanje absolutno usmerjeno na enoglasje: tedaj, ko o večglasju, bodisi kontrapunktičnem bodisi harmonskem ni bilo niti najmanjšega sledu. In ta v enoglasju nastali in z enoglasjem tako tesno združeni tonski sistem je v tej novi dobi — ko se je večglasje po večstoletnem predhodnem razvoju razmahnilo do gotove ustaljenosti, našlo tukaj svoj zenit (doba vokalne polifonije) in svoje klasično razdobje,

¹ Oficialni naslov se glasi: Die mehrstimmige Behandlung der Kirchentöne bei Palestrina.

ki je v glasbeni povestnici dosedaj edino — postal tudi izraževalni činitelj te nove dobe. Samoposebi je razumljivo, da so se pri tej prirojitvi sicer na enoglasje ubranega sistema, zdaj naenkrat na večglasje raztegnjenega, zgodile in morale zgoditi občutne spremembe; ravno na podlagi tega opisanega priroja je rezultiral sam po sebi nujen povod, ki je zgodovinski razvoj vsega tega, kar razumemo pod besedo »glasbena teorija« v najširšem pomenu, močno naprej pognal. (Omenim samo vprašanje harmonije, ki je od tega časa dalje postalo aktualno z vsemi svojimi neštevilnimi podvprašanji, katerih potek moremo danes po večstoletnem razvoju vsako zase premotriti.) Posledica tega je nujno bila ta, da se cerkveni toni koral v mnogih ozirih razlikujejo od ravnoistih tonovskih načinov, prirojenih na tehniko večglasja, čeprav so teoretičarji te dobe na vse načine poskušali prejšnji tonovski sistem novim praktičnim potrebam podrediti. Vkljub temu pa te prevratne težnje okrog l. 1600. niso uničile vsega, kar se tiče srednjeveške teoretske stavbe glede nauka o tonskih načinih, kot tudi ne, kar je izoblikovala tedanja muzikalna praksa. Iz teh razvalin je pognal sveže in dosledno sedanji sedemtonski diatonični sistem, ki se je delil v trdo in mehko (dur, mol) skalo; ta sistem se je polagoma dograjal, usovrševal in odgovarjal duševnosti nove, individualistično orijentacijo poudarjajoče dobe. Ne manjka sicer skupnih točk med obema, vendar v glavnem prevladujejo razlike.

In isti boj, ki je bil začetkom 17. stoletja napovedan sistemu cerkvenih tonov, velja že nekaj desetletij sem obema: duru in molu. Za dobo raznih -izmov (impresionizma, ekspresionizma, futurizma) se zdita oba — dur in mol — prešibka, da bi mogla povsem zadovoljiti vsej skali notranjega občutenja novodobnega človeka. In stalno so vedno bolj pogostni glasovi, ki podirajo temelje durmolski heptatoniki in napovedujejo celotonski, četrttonski, atonalni itd. sistem: isti razvojni proces se v živem organizmu glasbene umetnosti javlja in ponavlja vedno znova. Gotovo je pa eno izmed najtežjih in zavitih vprašanj v tej razvojni vrsti gotovo ravno vprašanje o razmerju cerkvenih tonov v dobi največjega razmaha koral v primeri z njih preoblikovanjem v klasični dobi vokalne polifonije in dalje enako važno in zastrto vprašanje: o njih prehodu v njim sledeče dur in mol.

Od čim bolj jasne in točne rešitve tega vprašanja bi bilo možno mnogotere glasbeno-zgodovinske nejasnosti in težkoče iz dobe pred in po l. 1600. lažje razkriti in ugotoviti in tudi gotovost bi bila večja, da bi mnogotere probleme in hipoteze mogli kot teze označiti. Eden najboljših poznavalcev koral, dr. P. Wagner pripominja k temu tole: »Zlasti v današnjih muzikalnih razmerah bi bilo predvsem potrebno razčistiti vprašanje razmerja koralnih tonov z ozirom na njih obdelavo in uporabo po klasičnih vokalne polifonije, ker ne manjka dandanes poskusov oboje vse navprek zmešati.«¹ V teh vprašanjih vsestransko verzirani Holandec Smyers do-
stavlja: »V koliko se morejo nam nekam čudno se prikazujoče harmonske

¹ Wagner: Elemente des gregor. Ges. Str. 13.

posebnosti v delih te dobe v zvezo spraviti z značilnostmi cerkvenih tonov, je vprašanje načelne važnosti, katerega rešitev je odvisna od kolikor najbolj široke znanstvene baze, na podlagi katere se to delo začne: Griesbacherjeva, sicer zelo uspešna raziskovanja (misli: Griesbacher: Kirchenmusikalische Stilistik und Formenlehre v treh zvezkih) dokazujejo zaenkrat samo to, katere zapreke bo moralo metodično raziskovanje še premagati.²

Kratek pregled o načinu, kako se je to vprašanje reševalo in obdelovalo, bi nas dovedel do teh-le rezultatov: Srednjeveški glasbeni teoretiki so v zelo dolgo razpredenih traktatih o polifonski glasbi obravnavali vprašanje o r a b i cerkvenih tonov, toda ostali so le pri golem teoretiziranju in dalje niso prišli. Prej omenjeni Wagner se o značaju srednjeveških glasbenih teoretikov takole izraža: »Praktične vežbe nove, sveže se porajajoče umetnosti zaposlijo ves čas in vse moči. In če se tu in tam najde kak razmišljujoči (spekulativni) duh, ki bi razglabljal o glasbi, ne pride v svojih rezultatih preko Grkov in Boecija. Nikomur se ne zdi potrebno istočasno s teoretiziranjem tudi praktično, živo glasbeno udejstvovanje ti-stega časa, o katerem nastavlja svoja razmatranja, za podlago vzeti, odkoder bi šele svoje teoretsko delo pričel. Pri tej graditvi teoretskega sistema se ni ubrala edino pravilna pot dane melodije, muzikalne tvorbe sploh, pregledati in preiskati, katere teoretske norme leže taistim na dnu — kar bi bilo edino pravilno in uspeh zagotavljajoče postopanje. Nazadnje so pa najnovejša raziskavanja vrhu tega še dokazala, da je Boecij prvotne teorije tako od Pitagora, Aristoksena in Ptolomeja v najvažnejših točkah napačno pojmlil in jih potem seveda tudi napačno tolmačil.«³

V istem smislu se izraža Kienle: »V srednjem veku so stali narodi v svoji mladeniški moči in razmahu: znali so peti in čarom petja prisluškovati, toda v svojem občutenju razmišljati, estetske zakone v koralu izsledovati, tega niso znali. Radi tega so šla pota in naziranja teoretičarjev popolnoma ločeno v primeru s tedanjo glasbeno prakso. Njihovih trditev in od njih postavljenih ugotovitev namreč ni mogoče spraviti v sklad s tedanjim muzikalnim udejstvovanjem, da ima vsa stvar videz, da so bila to le gola razmatranja, brez kake obvezne moči, kot v našem smislu n. pr. pravila strogega kontrapunkta.«⁴

Bližnja doba po l. 1600. ni prišla do tega, da nadaljnje znanstvene razprave v tem smislu nadaljuje. Uvedba enake temperature po Werkmeisteru (1691) je postavila tedanjo dobo popolnoma pred nove naloge in nove težnje in treba je bilo preteklost pozabiti in v bodočnost upreti oči. K temu dejstvu so se pa pridružila še docela odklonilna in skoro bi lahko rekli sovražna stremjenja tedanje dobe: dobe renesanse in humanizma: njihova miselnost je bila nasprotna duhu tedanjega srednjega veka, razumljivo torej nasprotna tudi koralu in enako cerkvenim tonom.

(Dalje.)

² Smyers (Smajërs): Leython. Str. 87.

³ Wagner: Einführung in die gregor. Melodien. Str. 45.

⁴ Kienle: Choralschule. Str. 44.

Praktično k vprašanju o nadzornikih organistov.

O pomenu in namenih nadzorovanja.

Še pred vojsko je prišlo Cecilijino društvo za našo škofijo na to dobro misel. Podobno kakor na drugih panogah prosvete in napredka, n. pr. šolstva, kulturnih in gospodarskih organizacij, se je skušalo tudi v cerkvenem petju s to napravo doseči tisto, kar je v smislu motu propria Pija X. smoter cerkvene glasbe in v smislu estetskih načel namen vsake umetnosti. V zavesti, da bi se moralo še marsikaj storiti, v nadi, da bi se dali doseči celo uspehi, ki bi presegali meje nujne potrebe, so se nastavili nadzorniki organistov, da bi, kakor pove beseda, nadzirali, še bolj pa, da bi svetovali, pomagali, spodbujevali. Kajti ne bilo bi dovolj samo nadzirati stvar, ki je bila in bo vedno odvisna od idealizma posameznikov, še bolj primerno je, da jo podpiramo in zanjo navdušujemo.

Med vojsko je pod pritiskom razmer vse nekako tiho in samoobsebi prenehalo, saj ni bilo mnogokrat ne organistov ne moških pevcev. Neposredne povojne razmere so bile tudi take, da se je moglo le počasi in polagoma obnavljati deloma razbito, deloma zatrto življenje in se je mogel le s težavo zopet vzpostaviti prvotni red.

Po preteku precej let smatra odbor Cec. društva zdaj, da je prišel čas, ko je treba staro napravo oživiti, da se ob njej in po njej oživi in okrepi slovensko cerkveno petje.

Načelno je stvar jasna in ni treba besede. Po naročilih motu propria Pija X. in nedavne okrožnice Pija XI., se nalaga cerkvi dolžnost, da skrbno goji in z vsemi sredstvi pospešuje sveto glasbo, ki je bila v vseh časih integralen del krščanskega bogoslužja.

Kot sveta glasba se v strožjem pomenu razumeva tista, ki si jo je Cerkev osvojila in jo priznala za svojo, ki je tesno združena z zgodovino in z izročilom Cerkve. Ta glasba je koral. Bili so kratki ali daljši presledki, ko se je smatral koral kot mrtev, kakor n. pr. latinski jezik, največkrat pod pritiskom močno uveljavljajočih se novih umetnostnih smeri. A zdaj je nemara za vselej izpričal svojo moč, enako priznan je zunaj Cerkve kot je negovan v Cerkvi sami.

Poleg koral in poleg klasične cerkvene polifonije, ki se je najlepše razvila in se bogato razcvetela tudi v okrilju Cerkve, je nastala še narodna cerkvena glasba. Tudi ta se sme imenovati sveta in ni po namenu nič manj. Pri nas se je zelo udomačila in se tako živo uveljavila, da je skoraj izbrisala vse sledove cerkvenega petja naših pradedov, in lahko se reče, da je postala narodu življenjska potreba. Brez pesmi ni praznika, v zadnji gorski vasi. Škoda bi bilo zanemariti to stran narodove izobrazbe in odgovornosti polna brezbržnost pustiti, naj se poje kjer in kdor kar hoče. Na ta način vsaka stvar propada, dokler ne propade. Če se zdi da ne, se le zdi tako. Vselej namreč so bili tisti, ki so narod vodili in izobraževali, v teženju in prizadevanju vsaj za korak pred njim, vsaj za stopnjo nad njim.

Razvidna je primernost take naprave in v smislu apostolskih določb. O uspehih nadzorovanja iz prvih let nisem dosti poučen. Kakšnih tostvarnih poročil se ne vem spominjati. Po napredku sodeč, ki je dosti razveseljiv, bo pa res, da se je po nekaterih krajih veliko in pridno delalo. Potrebnosti ne bom dokazoval. Na nevsiljiv način bom samo opozoril na nekatere dobre rezultate, ki bi mogli slediti iz nadzorovanja. Če bi hotel kdo v primernosti in koristnosti videti potrebnost, toliko bolje.

Potom nadzorovanja bi se navezali stiki, medsebojni in s središčem. Za napredovanje zbora je to odločilnega pomena. Koliko zborov je, ki so čisto odrezani od sveta, ki morda že dolgo niso videli drugega kora in organista kot domačega, slišali drugega petja kot lastno. Še vse bolj velja to o faranih. Posamezniki, ki so pogledali delj okrog sebe, ne pridejo v poštev. Takšna osamelost in omejitve lahko v mnogoterem oziru škoduje. Svetna pevska društva, dobro vedoč, da morajo osamljena prej ali slej shirati in umreti, vprav zato pridno goje medsebojnost in snujejo zveze. Težko bo že dobiti zbor, ki bi ne bil organiziran. Če je dober, dobro discipliniran in notranje organiziran, še obstane nekaj časa, četudi sam. Šibkejšim je dan pogoj obstoja samo v vzajemnosti. Cerkveni zbori imajo v primeri s svetnimi nekoliko izjemno stališče in so na boljšem, ker jih krepko podpira Cerkev in jih dostikrat drži res samo še Cerkev. Sveten zbor pa, če je slaboten, če se v njem pojavi nered, nesoglasje, razdor, in če se nima kam nasloniti, mora razpasti. Zato imamo toliko ubogih zborov, ki životarijo po milosti Cerkve in če ne naravnost na škodo umetnosti, pa gotovo na njen račun.

Ne zdi se mi zato slaba misel cerkvenih pevskih zvez v svrhu pevskega in umetnostnega izobraževanja in skoraj izključeno je, da ne bi dosegle namena, ker bi uživale napram svetnim dvojno ugodnost: zunanjo skupnosti, kakor svetne, in podporo Cerkve, ki je neprimerno večja in bolj zanesljiva kot vsaka še tako dobra notranja organizacija. Vprašanje discipline in obstoja, ki je sicer tako težavno in na dnevnem redu mnogih zborov, tukaj ne bi delalo skrbi. To tako važno vprašanje rešuje neprenehoma Cerkev s stalnim zaposlevanjem in pestrim menjavanjem, zboru je dana teden za tednom prilika nastopa, prilika, da se pokaže pred mnogoštevilnimi poslušalci, ki vselej tudi niso tako indiferentni, da bi bilo pevcem dovoljeno nastopati brez priprave, dasi se dobe tudi kraji, kjer je ljudem vseeno, če na koru sredi pesmi nehajo, med tem ko se zopet drugod smatra kaj takega za prav poseben dogodek. Svetnim zborom ravno tega najbolj manjka, nimajo priložnosti in so zato prisiljeni, da porabijo vsako priliko, kakor pogrebe, godove, veselice in podobno. Če so naprošeni ali najeti, je že veliko.

Da se stvar ne bo zdela novotarska, ki ni dobra in ne potrebna, pripomnim, da je ne bi bilo treba organizirati po danih vzorcih. Zveza naj bi bila popolnoma neprisiljena, brez vsakršnih zunanjih obveznosti. Naklonjenost cerkvenih predstojništev in skrbnost nadzornikova naj omogočata nameravano skupnost, ki je koristna v dosego namenov.

Kateri so ti nameni? Par sem jih že omenil, namreč lastno izobraževanje, medsebojni stiki in spoznavanje. V tem smislu priporoča M. Zalarjeva priložnostno izmenjavanje, gostovanje cerkvenih zborov (C. Gl. 1929). Bilo bi v tem nekaj pobude, in bilo bi nekaj novega, zanimivega. Brez sistematičnosti in načrta ne bi mogli računati na kaj prida uspehov. Gotovo pa je lepo, če domači pevci vidijo v tujih prijatelje, goste, če jim radevolje puste, da se pri njih oglasijo, kakor o priliki kakšnih izletov, ki jih prirejajo včasih gospodje s svojimi pevci.

Važnejši so stiki s centrom, s škof. Cec. društvom. Od tega žive zbori. Zdaj so običajni dopisi iz raznih krajev. Že to je precej. Dopisi so zanimivi in poučni, vsakdo jih rad pregleda, že iz radovednosti, po njih sodi sebe, primerjajoč tuje razmere z domačimi. Pa še tega iz mnogih krajev ni, dasiravno so dopisi bolj znamenje odnošajev pevovodij do Cec. društva oz. uredništva, ki kljub temu mnogokrat le malo vesta, kako se po deželi živi. Ker dopisi prikazujejo navadno le zunanjo sliko pevskega življenja in, razumljivo, kolikor mogoče lepo. Posredno po nadzornikih bi prišli zbori in celo posamezni pevci v bolj intimno zvezo s središčem. Težave, neuspehi bi se mogli bolj stvarno presojati in, kar je poglavitno, uspešneje in hitreje odstranjevati.

Posebno lep, nov namen, dosegljiv gotovo le z večjimi trudi, bi bili cerkveni koncerti, bodisi manjši in morda bolj umetnostni posameznih zborov, bodisi širši in popularnejši zvezni, celega okrožja. Ne dvomimo nad stvarjo, ni neizvedljiva, saj je dejstvo, mnogi cerkveni pevovodje so s svojimi zbori že koncertno nastopili. Poročila so bila navadno ugodna in prireditve ljudstvu všeč, iz česar smemo sklepati, da so primerne in umestne. Poudarim naj, da prav dobro dosegaajo dvojen namen, religiozno vzgojni, v prid pevcem in poslušalcem, ter muzikalno vzgojni, bolj v korist pevcem. Pesem ima to dvojno moč, da na prijetno vabljev način vzgaja in uči, tako da postane dobrota v umetnostni obliki bolj prikupljiva in je sicer za večino suhoparna teorija v primerni pesmi ne pretežavna. Seveda nočem krivo prejudicirati niti za prvo niti za drugo, če pravim, da pesem oboje na svoj način samo olajšuje in krepko pospešuje. — V našem javnem življenju je nastopil nekak duševni zastoj, tako pravijo tudi drugi, polastila se ga je zlasti napram kulturnim nalogam nekakšna topa brezčutnost. Ne samo pri nas. Zdaj postaja že bolje, vendar je še vedno vredno poskusiti še bolj razgibati in zaposliti speče moči, da ne bodo ginile brez koristi. Potrudimo se dati s petjem našemu življenju vedrejšje lice. Vnema, kakršno smo imeli priliko prvotno opazovati, bo zopet prišla, ki nam je tudi edini izhod iz suhoparne vsakdanjosti. V delu bo prešlo dolgočasje, ki je moreče, ki se v njem uspravajo mnoga naša društva. Čemu končno imamo dovolj bujno produkcijo, če manjka idealnih, ne vsakega truda strašечih se reproducentov. Poseči moremo tudi po tuji literaturi. Hrvatje imajo mnogo dobrega, ki naj nam ne ostane neznano. Sežemo lahko še delj, izbira je velika, tudi za skromnejše razmere se bo dobilo dovolj primernega, spretnejši zbori pa že celo ne bodo v zadregi. Najprej seveda in najbolj zasluži naša pesem,

da jo vneto gojimo in z ljubeznijo izvajamo. Potrebno je samo, da se ne zbijemo težav, ki se bodo mnoge pokazale.

Če priredi koncert en sam zbor, so priprave najlažje, tako glede učenja, kraja, kora itd., ker se vse vrši doma. Edina ovira bi bila v nezmožnosti zbora. Toda sem mnenja, da more z uspehom umetniško koncertno nastopiti le številnejši zbor, v vseh glasovih zastavljen, med tem ko naredi majhen zbor, tudi če razpolaga z dobrimi močmi, vedno vtis komorne intimnosti, v slabšem slučaju lahkega pevskega omizja (Liedertafel). Ljubljanski pevski zbori se ponašajo mnogi s celo vrsto dobrih pevcev in vendar še gleda še na neko gotovo število, ki je za nastope v širokem obsegu nepogrešljivo. Tudi za pevce je tako lažje. Marsikdaj se vidi in govori, da je v zboru mnogo, polovica ali še več »številčk«, toda čisto brez pomena tudi te niso. Pri študiranju le bolj ovirajo, zavestnejši pevci pravijo, da samo motijo, kar je tudi res, če nimajo niti pravega posluha (tudi take imamo), vendar celo ti, — ki morajo tako zato marsikakšno slišati in požreti, — tudi ti vplivajo na celoto, tudi s takšnimi prideta potrpežljiv pevovodja in pesem na svoj račun. Paziti pa je treba, da radi takih ne postane celotna harmonija zabrisana, zamazana. Razume se, vpoštevajte, da govorim le o stanju, kakršno pač včasih je. Kdor razpolaga z dovolj ali samo z dobrim materialom, bo seveda odklonil manj porabnega.

Pri pripravljanju večjih skupnih nastopov bodo težave z naštudiranjem, ker je težko dobiti pevce skupaj, brez skupnih vaj in zadostnih pa ni mogoče doseči enotnosti in ubranosti; težave bodo glede kraja in kora, ker je le malo korov, ki bi zadostovali za 50—80 ali še več pevcev; dalje težave glede orgel in organistov, ki bi bili sposobni zadostiti umetnostnim koncertnim zahtevam. Še težje, ali sploh ne po deželi, se bo sestavil orkester, kvečjemu po mestih kaj malega. Najmanjše popolne instrumentalne spremljave je predrago. Dalo bi se kaj takega pokazati, če bi mogli pridobiti glasbeno inteligenco.

Značaj koncertov bo različen, kakor so kje zmožnosti in navdušenje večje ali manjše. Absolutno nemogoč mislim ne bi bil nikjer. V primeru, da manjkajo vsi zunanji pogoji, bi bil še mogoč v obliki vokalnega koncerta iz presbiterija. Kakšnih 80 pevcev, dobro pripravljenih, s pobožno pesmijo izpred velikega oltarja, v nastopu in vedenju, tudi med odmori, na vsak način za cerkev in poslušalce skrajno usmerjenih, bi učinkovalo dramatično neubranljivo. Tak nastop je utrudljiv in ne more trajati čez eno uro do šest četrt ure; toliko bo tudi poslušalcem zadostovalo. Za tak koncert, v izpolnitev odmorov, ki se v cerkvi bolj čutijo, bi zadostovale preproste orgle. Ali bi nastopil med odmori prijeten otroški zbor s par pesmicami ob spremljanju harmonija.

To so glede prirejanja cerkvenih koncertov samo splošne misli. Zunanje prilike so povsod drugačne in uvidevnost zahteva, da se upoštevajo. Važno naposled je samo eno: naj nam ne upade pogum.

Iz do zdaj povedanega bo nujno samo ob sebi sledilo dvoje: n a p r e - d o v a n j e z b o r o v in nadaljnje izobraževanje organistov in z znanjem

vedno večje veselje. Če se opaza pomanjkanje zanimanja in veselja do petja, moramo to pripisovati navadno neizobraženosti. Pa tudi to je treba vzeti stvarno. Naši pevci niso poklicni, zato se ne more zahtevati od njih taka spretnost, kakor se zahteva od poklicnih, opernih. Vendar se smejo terjati poleg posluha in glasu vsaj najnujnejši pojmi glasbene teorije, vsaj elementi pevske tehnike. Drugače se ne premaknemo z mesta in se zgodi, da pevec po desetih letih ne zna več kot začetnik, z edino razliko, da ima občutljivejši posluh in zna nekaj melodij. Nekatere skladbe res da teoretično tehnično čisto malo zahtevajo in je še lahko res, da so kljub temu prav lepe. Tedaj menijo pevci, da nekaj znajo, če take znajo. Manj naivni in ukaželjniji pa so me vprašali po naštudiranju težje skladbe: ali zdaj smemo misliti, da nekaj znamo? Da pridobimo pevce za učenje, jim moramo vzbujati ukaželjnost in to se lahko zgodi praktično z dobro pesmijo, pa tudi drugače, a najlažje tako, da družimo koristno s prijetnim. Muzikalno inteligentnejši pevci postanejo radi nekoliko samozavestni, vendar se še vedno izhaja s takimi bolj kot z neizobraženimi. Časa v ta namen ne sme biti škoda, ker ga pridobimo.

Bolj kot zbor mora napredovati organist in pevodja, ker po njem šele bo rastel zbor. Ker to organisti sami vedo, opustim priporočanje. Omenim samo, kar naj laska pevovodjem, da si bodo tako pridobili ugled pri pevcih in v javnosti.

Kdo ni rad pohvaljen? Kako radi slišijo pevci prijazno, priznalno besedo! Naj ne izostane. Časopisi so polni hvale našega petja, celo tuji. Cerkveni pevci so je le malokdaj deležni. O priliki nadzorovanja naj se jim da priznanje in izreče zahvala, ki je malokje tako zaslužena.

Tako smemo stopiti še korak dalje. Izobrazba pripomore do dobrega, zdravega okusa. Okusi so sicer različni in individualni, vendar se ne izključujejo, če so le umetnostni. Zato polagamo važnost samo na to: pesem in petje bodi vedno lepo in kot religiozna pesem tudi cerkvena in sveta. Določevanje kriterijev, znakov cerkvenosti in svetosti dovede včasih do nesoglasij in sporov, največkrat po nepotrebnem, ker sta pojma široka in obsežna, ki se jim zna prilagoditi Cerkev sama, o čemer priča zgodovinski razvoj različnih umetnosti v službi Cerkve, ki so se javljale v različnih narodih različno, ki se uveljavljajo celo istodobno in v istem narodu raznovrstno, neglede naposled, da vodi taka nesoglasja mnogokrat znano narodno samozavestno poudarjanje dominantne pravice ene umetnosti nad drugimi. Sodobno, moderno, konservativno, težko, lahko, vse to je vsled obsežnosti pojma cerkvenosti bolj postranskega pomena. Da le odgovarja namenu in je močem primerno, ki jih nikar preveč ne podcenjujmo. Za zabavo in kratek čas nova muzika navadno ni, je pa lahko tudi ona vir velikega užitka in za napredek in izobrazbo umetnostnega pojmovanja pomembna. Toda ni postranskega pomena, ali je skladba dobra ali je slaba. Ločimo, izločimo, odstranimo z naših korov slabo in za nič literaturo, tujo in domačo. Če že kaj toleriramo, tolerirajmo raje domače stvari,

ki imajo, kar je starejših, vsaj neko zgodovinsko vrednost. Ker je tako prav in naravno, nas ne more zadeti očitek, da smo nestrpni, ozkosrčni.

Za posebno dolžnost, na katero sem že opozoril, ki naj nanjo nikdar ne pozabijo, naj smatrajo nadzorniki širjenje slovenske cerkvene pesmi. Če je še slabotna, je ne zaničujmo, se je ne sramujmo, jo podpirajmo, če je pa trdna, nam bodi v ponos in čast! Včasih napredujemo počasi, z negotovim korakom, včasih hitreje, z jasnejšim pogledom.

K sklepu naj opozorim, da more dobra, požrtvovalna reprodukcija pospeševati tudi produktivnost skladateljev. Tega se skladatelji sami najbolj zavedajo. Snovanje skladateljevo je skrito in neodvisno z ozirom na nujnost in zadnjo odločitev, ki ustvari delo. Predhodno pa je bilo lahko mnogo vplivov od zunaj, ki so stopnjema in dostikrat nezavestno silili k tvornosti. Kulturne sile, ki ga obkrožajo, kulturno ozračje, v katerem živi, ga skrivaj silijo, mu bude moči in posebno veselje do dela. Opaža se na primer, da marsikak pevovodja poskuša s komponiranjem, in pravijo, da mora imeti tudi vsak komponist svoj zbor ali orkester, v katerem živi, ki ga pri delu podpira, ob katerem se izpolnjuje. No, če je tako, potem imajo tudi oni svoj delež pri porajanju kulturnih vrednot, so poleg stvaritelja sostvaritelji njegovih del. Naj se zavedajo naši zbori, da je delo skladateljev v tem smislu njim posvečeno in naj jih s svoje strani bodre in kličejo k novim delom.

Župnik Janez Rihtaršič:

Cerkveno ljudsko petje.

Primerjaj: Dr. Kimovec, Bogoljub 1913, 4, 5, 6, 11 in 12 zvezek.

Zabret, Cerkveni Glasbenik 1924, str. 46.

Dr. Kimovec, Dom in Svet 1917.

Premrl, Cerkveni Glasbenik 1924, str. 22.

Kimovec, Cerkveni Glasbenik 1920, str. 4, 19 in 94.

O cerkvenem ljudskem petju se je pri nas že prav mnogo pisalo, mnogo razmotrivalo, priporočalo. Naša ljubljanska 3. sinoda¹ pravi tako-le: V cerkvi se sploh želi ljudsko petje. V naši škofiji dviga službo božjo skladno, večglasno petje na koru... Kljub temu naj se duhovni pastir prizadeva za ljudsko petje. Nekaj veličastnega in pretresljivega je, kadar pojo v cerkvi skoraj vsi verniki. Tako petje slišimo večkrat popoldne pri navadnem blagoslovu ali pri petih litanijah... Začni s šolskimi otroci, nadaljuj pri mladinskih organizacijah. Cecilijanska šola naj svoje učence v tem duhu vzgaja.

Toda moralo bi se ljudsko petje prav voditi. Kako je dolgočasno, ako se leta in leta ista pesem ponavlja, ako se na dolgo vleče, ako ljudje kriče, ako kak možak po svoje svoj bas dodaja!

¹ Syn. III., str. 85.

Okrožnica ljubljanskega škofa Bonaventura Jegliča iz l. 1914. pravi na strani 7: »S posebno ljubeznijo naj se goji ljudsko petje v cerkvi.«

Resolucija V. kat. shoda o tem se glasi: »Ker je ljudsko petje, svetno in cerkveno, važna vrsta glasbe, neprecenljiv činitelj ljudske izobrazbe in mogočen pospeševatelj narodne zavesti, naj se, kjer še živi, skrbno hrani, podpira in goji, kjer pa je izumrlo, naj se čim preje obnovi...«

Toda vkljub temu vsa ta priporočila, spodbujanja in navduševanja, sem in tja tudi raznovrstna prerekanja, pravega in splošnega uspeha še niso dosegla.

Zato se je Cecilijino društvo ponovno obrnilo na škofijski ordinarijat s prošnjo, naj vsem župnim uradom naroči, da poročajo, kako je z ljudskim petjem v posameznih župnijah.

Razne zgodovinske priče: Slomšek, Majar in drugi in nekatere še pred kratkim živeče osebe: Aljaževa mati, ravnatelj Gerbič in drugi govore za to, da smo tudi Slovenci imeli cerkveno ljudsko petje, a smo ga izgubili. Dejstvo pa je, da je cerkveno ljudsko petje na splošno prenehalo že pred cecilijanstvom. Torej ga niso odpravili cecilijanci, kakor se jim včasih očita. Če torej cerkveno ljudsko petje na novo oživimo, ne bomo uvedli s tem v naše ljudstvo nobene nove šege, ampak bomo le že nekaj starega, preiskusnega in dobrega zopet vpeljali.

Pravijo, da je imel rajni dr. Krek pravilo: »Začeti je treba.« To velja tudi za ljudsko cerkveno petje. Pričnimo takoj in povsod. Za razgovor o tem napišem nekaj misli in se bom držal reda: »quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando«.

1. Quis? a) Duhovnik, b) organist, c) izvežbani cerkveni pevci. Razumljivo je, da je za vse cerkveno življenje, torej tudi za cerkveno petje najprej dolžan skrbeti duhovnik. Ako je muzikalično nadarjen, bo pač ne samo s poukom, ampak tudi z vzgledom in dejanjem lahko pomagal. Če pa nima pevskega daru, naj pa lepoto in važnost skupnega ljudskega petja v primernih govorih večkrat priporoča, zanj navdušuje. Ni prav, ako ljudje ali organist vidijo, da se duhovnik za petje nič ne briga. Saj je vendar petje sestaven del službe božje.

Če bo duhovnik v tem oziru goreč, bo vsekako tudi vplival na organista. Ta mora biti seveda duša cerkvenega petja, umetnega in ljudskega. Ako organist za to nima smisla, seveda ne bo šlo. Zato pa pravi naša ljubljanska sinoda, da je treba organista v tem smislu vzgajati.

Tretja pomoč so cerkveni pevci. Ti tvorijo jedro vsakega petja. Ampak to so po navadi čudni ljudje. Hočejo peti sebi v čast in slavo, ne pa Bogu, saj veliko je takih. Zdi se jim nekako za malo, da bi z ljudstvom peli, pa še celo s kora šli in med ljudi se pomešali. Nekateri cerkveni pevci namreč mislijo, da imajo samo oni privilegij v cerkvi peti; če poje cerkev, pa mi ne. Med ovire ljudskega petja sem jaz za svojo župnijo navedel: slab organist, ki nima za to smisla in cerkveni pevci, ki hočejo imeti monopol za cerkveno petje.

² Škofijski list, 1928, 1. stran.

Pričnimo s cerkvenim ljudskim petjem 1. v šolah, 2. v družbah in društvih in 3. v cerkvi sploh.

Pri šolskih mašah naj pojo vsi učenci po cerkvi, ne samo zborček učencev ali učenk na koru; taka praksa cerkveno ljudsko petje naravnost ubija in ga ne pusti do besede. Seveda je težava ta, ker nimamo za to sposobnih, še manj pa vnetih učiteljev.

Marijine družbe i. dr. naj se navadijo tudi cerkvenih pesmi, ki se pojo pri božji službi, naj se dogovorijo z organistom, da bodo določene nedelje ali praznike peli v cerkvi, zlasti takrat, ko imajo skupne pobožnosti ali slovesnosti. Šolarji, člani Marijinih družb, naj bodo poleg zborovih cerkvenih pevcev neka hrbtenica, ki naj skup drži cerkveno ljudsko petje in potegne za seboj ostale vernike, ki se bodo od njih pesmi priučili in potem sodelovali.

2. Quid? Kaj naj pojemo? Izbirajmo samo take pesmi, ki jih ljudje v resnici že znajo. Ne gre zato, da kaj novega pojemo, temveč da poje cela cerkev. Če pa hoče peti cela cerkev, morajo dotično pesem vsi znati po napevu in besedah. Ne recimo, da so nekatere pesmi že obrabljene in ne več lepe. Obrabljene so, če jih poje zbor na koru, če pa jih poje vsa cerkev, naredijo čisto nov vtis, ki ni še čisto nič obrabljen. Tu ne gre za novo melodijo, temveč za pretresljivo veličastnost petja, ki se doseže le, ako poje cela cerkev. Zahvalna pesem n. pr. ne napravi nič vtisa, ako jo poje majhen zborček na koru; ako pa jo zagrmí cela cerkev, je vtis nepopisen, posebno če ljudi navadimo, da bi jo peli vselej stóje.

Za ljudsko petje pač gotovo niso pripravne moderne, umetne skladbe, ampak preproste pesmi, že bolj v narodnem duhu zložene, tako da si jih nekako neprisiljeno osvoji ljudska duša. V tem oziru je bil Rihar pravi mojster.

3. Ubi? Kje naj pojemo. Gotovo v cerkvi. Ampak pripravljamo se pa lahko tudi drugod. Zato so najpripravnejši kraj naše društvene dvorane. Tu imamo lahko skušnje z vsemi organizacijami pri društvenh shodih. Šele prav živahni postanejo ti shodi, če jih počivimo s petjem. Posebno na moške, zlasti mladeniče ne smemo pozabiti; ker je skupno petje, kjer se čujejo krepki moški glasovi, neprimerno veličastnejše, kot so pa ženski glasovi, pa naj jih bo še toliko. Sploh je treba na to paziti, da ne bo postalo ljudsko petje v cerkvi samo stvar »za ženske«, da bi bilo moške nekako sram zraven se vti-kati. Tako napako smo napravili pri Marijinih družbah — samo za ženske. In vendar so bile Marijine kongregacije prvotno izključno moške družbe. Prav zelo je priporočati, da tudi moški sami včasih kaj zapojo v cerkvi, n. pr. ob priliki duhovnih vaj ali skupnega sv. obhajila.

4. Quibus auxiliis? Kakšne pripomočke rabimo za vpeljavo skupnega petja? Če hočemo ljudsko petje zopet vpeljati, moramo imeti primerno pesmarico. Imamo sicer iz novejšega časa že nekaj takih pesmaric, od Špindlerja, Premrla, Somreka. Pa se zdi, da nobena ne dosega

popolnoma svojega namena. Premrl je uredil svojo pesmarico v prvi vrsti za šolo, Špindler pa za dvoglasno petje.

Bodoča pesmarica bo morala imeti strogo ločeno, a) za enoglasno, b) za večglasno petje. Večglasne pesmi bodo morale imeti prav za prav pisano tudi samo napev, ker ljudstvo ostalih glasov nikoli ne bo pelo tako, kot so pisani. Kar modulira več kot v dominantno, je iz večglasnega ljudskega petja popolnoma izključeno.

Pesmarica bi morala romati v desettisočernih izvodih med ljudstvo. To bi se najlažje doseglo, če bi Mohorjeva družba prevzela izdajo, če pa to ni mogoče, naj bi izdajo oskrbele vse slovenske škofije.

Med tem pa naj bi se sestali vsi oni glasbeniki iz vseh slovenskih škofij, ki jim je razvoj cerkvenega petja resnično pri srcu, da se dogovore glede obsega in vsebine.

Predvsem pa bi bilo treba sestaviti dobro premišljen načrt, ki naj bi se ga vaditelji držali po vsej Sloveniji. Na vsak način pa moramo imeti pevske vaje za mladino, ki jo bo najlažje dobiti, posebej.

Seveda imajo pri ljudskem petju tudi orgle važno mesto, oziroma več organist, ki bo znal petje voditi on, ne pa petje njega. Velika množica vedno počasneje hodi, kot posameznik ali mala gruča. Velika množica tudi počasneje poje kot zbor. V tem je nevarnost, da se začne pesem vleči, ali da nekateri uhajajo naprej, drugi pa zaostajajo. Zato imajo orgle v tem oziru vodilno vlogo.

5. Cur? Zakaj pa je tako važno, da skušamo vpeljavati skupno cerkveno petje? Zato, ker tako petje najbolj užiga pobožnost in poveličuje službo božjo in ima moč tudi mlačna mrzla srca ogreti in dvigniti.

Veliki škof Slomšek piše (Zgodnja Danica 1849, str. 11) o takem petju takole: »Bila je v starih časih lepa šega na vsak Gospodov dan pred pridigo posebno sveto pesem zapeti, kakor za Advent: »Poslan je angel Gabrijel«; za Božič: »Eno dete je rojeno«; za Veliko noč: Jezus je od smrti vstal itd. Že ene dni poprej smo jo doma poskušali; stari so mlade peti učili. Ko je potem vsa cerkev zapela, se nam je zdelo, da smo v nebesih in svete skrivnosti gledamo. Res, da so stare pesmi prav priprosto zložene, njih koralni napevi otožno slujejo, pa so polne božjega, in domačega, Slovenskega duha. Pač škoda jih je, da so po naših cerkvah utihnile in jih je tuj, neprijeten duh zadušil.«

In v »Drobtinicah« za novo leto 1857. piše Slomšek o ljudskem petju: »Med vsemi prigodki in zadevki mojih mladih let so najživejši pred očmi bele cerkve, katere sem mladenič obiskoval in pa sv. pesmi, katere sem slišal na paši kakor doma, posebno pa v cerkvi pri službi božji; one so mi kakor rajni glasovi iz izgubljenega raja. Pač smo se veselili cerkvenoletnih praznikov, ko bomo zapeli sveto pesem, ki bo oživila srca vernih za obhajo svetih dni. In vsa verna občina je plavalala v enem duhovnem veselju ter pela in pila iz živega vira svete nebeške čute pobožnega, večnega življenja.«

Dobro in plemenito ljudsko petje v cerkvi je torej velikega pomena za povzdigo božje slave in povzdigo pobožnosti, pa tudi velikega pomena za utrjevanje nравnih čednosti in splošne ljudske izobrazbe.

6. *Quomodo?* Kakšno naj bo ljudsko petje? Vsi veščaki trdijo, da je pravo ljudsko cerkveno petje enoglasno. Premrl pravi, naj velja to kot pravilo. So namreč pesmi (tako piše dalje), ki se pri ljudskem petju ne morejo peti drugače kot enoglasno, ker so tako zložene in že naprej zamišljene in namenjene enoglasnemu petju. So tudi pesmi, ki se morejo peti večglasno, a ne narede tolikega vtisa in učinka, kot enoglasno zapete. Harmonijo pa izpolnijo orgle.

Tudi je zgodovinsko dognano, da je bilo cerkveno ljudsko petje, dokler smo ga splošno imeli, povsod enoglasno. Dr. Kimovec piše o tem takole: Dokaz za to so nam najstarejše pesmi same na sebi. Njih struktura je namreč taka, da jih je moglo ljudstvo peti le enoglasno. Zakaj nemogoče bi bilo po načinu ljudskega preprostega večglasja te pesmi harmonizirati. To enoglasje se je ohranilo prav v 19. stoletje.

Drugi razlog za enoglasno petje je ta, ker je v večini slučajev samo z enoglasnim petjem mogoče doseči resnično ljudsko petje, to se pravi, da vsi po cerkvi pojo, ker za večglasno nimajo vsi potrebnega posluha.

Pravo in najbolj cerkveno petje je koral, torej enoglasno petje. In res je moč enoglasnega petja silna in pretresljiva. Ne morejo prehvaliti enoglasnega, koralnega petja benediktincev! Lahko si mislimo, kak učinek bi napravila enoglasno zapeta »Libera«, če bi jo pravilno zapelo kakih 50 pevcev!

Toda vkljub zgodovinski pravici in lepoti enoglasnega petja si upam trditi, da se pri nas enoglasno petje ne bo več udomačilo. Naši fantje na vasi, dekleta na vrtu, otroci na paši pojo večglasno, tudi v cerkvi ne bodo drugače peli. Mi smo tudi večglasnega petja v cerkvi že preveč navajeni. To večglasno petje se je v zadnjih dveh rodovih popolnoma udomačilo, to petje ima danes ljudstvo za svoje. Saj večglasno petje silno učinkuje po gosti, nasičeni barvi, po elementarni harmonični teži in masivnosti. Tudi posamezni »fušarji« in »nergači« utonejo v morju in valovanju glasov večglasno zapete pesmi.

Iz teh razlogov bo treba gojiti pretežno večglasno cerkveno ljudsko petje.

7. *Quando?* Kdaj naj poje cela cerkev? Seveda bi bilo prav, da bi ljudstvo pelo, vsaj včasih pri celi sv. maši. Cerkveni zbori, kakor jih imamo danes, le s težavo zmorejo vse petje, ki ga jim nalaga služba božja. Veliko truda in žrtev je treba, da po trikrat pojo ob nedeljah in praznikih. In skušnja uči, da je cel zbor zbran navadno le enkrat, drugače pa le za silo. Kakšne težave, če kak pevec zboli ali se skuja.

Te težave odpadejo, ko je vpeljana ljudsko petje. Koliko manj truda bi bilo, če bi petje pri jutranjih mašah ali šmarnicah oskrbelo vse ljudstvo.

Vpeljavajmo pa ljudsko petje posebno ob sledečih prilikah:

1. Odpevi pri petih litanijah. Ampak naj se pesmi menjajo. Ni bolj dolgočasnega, kot samo en odpev žagati.

2. Blagoslove pesmi naj poje vsa cerkev, posebno če sicer samo par pevcev javka na koru.

3. Odpevi pri križevem potu. Seveda je ljudi treba zopet in zopet opozarjati, naj pojo. Treba ljudi do tega privedi, da ne moli samo ta, kdor gleda v mašno knjigo, ali drži v rokah rožni venec, ampak da še bolj moli, kdor poje. Tudi to je treba povedati, da petje poslušati in se vanj vtopiti ni greh.

4. Vadimo ljudi skupnega petja pri urah molitve in češčenju sv. R. T. Ako se ob tej priliki več poje, tem bolje.

5. Pri shodih naših Marijinih družb, naj se vadi kako pesem zapeti cela družba.

6. Vselej naj poje zahvalno pesem cela cerkev in naj vsi vstanejo.

7. Vsako cerkveno slovesnost naj zaključi kaka slovesna pesem. Udomačila se je precej pesem »Povsod Boga«, ki je za ljudsko petje lahka in prikladna, pa zelo učinkovita.

8. Prav dobro se poda, ako pri šmarnicah ali drugih takih pobožnostih takoj po berilu ali pridigi sledi skupno, vneto zapeta pesem.

Torej začeti je treba, odločno, brez odlašanja in povsodi; Bog pa daj svoj blagoslov!

Lovro Hafner:

Več pozornosti in skrbi za cerkvene pevske zборе in orgle.

V naši domovini se vrste bela svetišča — hiše božje. Verni Slovenci hite tja, da Bogu potožijo svoje reve in nadloge. V svetih nedeljskih dneh se zbira ubogi rod krog božjih oltarjev, ob katerih moli k večnemu Bogu.

Kdaj je polet duše najvišji? Kdaj so njena krila najurnejša? Odgovor je kratek. V pesmi, v glasbi se duša dvigne do drznih višin, ob pesmi in glasbi se privije k Bogu.

Zato je prišla glasba in pesem tudi v cerkev. V tihi molitvi se potopimo v Boga, ob zvokih svete godbe in pesmi splavamo k Njemu.

Orglanje in petje je del liturgije. Pa pomislimo, kakšni bi bili božični prazniki brez skrivnostne svetonočne pesmi. Manjkalo bi zlate nitke, ki nas veže na radostne detinske dni. In velika noč? Kako bi izrazili najveselejšo vest, da je vstal Krist, ako ne v glasbi in pesmi? Resni cerkveni obredi, v katerih si odgovarjata duhovnik in kor, se brez globokega speva ne bi dotaknili duš.

Toda čudo! Prav cerkvenemu petju in orglam se v premnogih krajih posveča tako malo pozornosti.

Pevci, ki so tako rekoč odbrani izmed mnogih v župniji, pridejo po trdem dnevnem delu k pevski vaji. Tu bi bila pozimi primerna in potrebna topla soba, prijetno razsvetljena, a je žal mnogokje le mrzlo in mračno. Ob topli pečki, ob prijetni luči bi se pelo iz srca. Kdo naj poskrbi za prijazno, toplo in svetlo pevsko sobo? Ubogi organist pač ne zmore tega. To mora oskrbeti gotovo le cerkveno predstojništvo.

Pevci hodijo na kor nedeljo za nedeljo dolga dolga leta. Kolikokrat je pot k cerkvi zamrzla, neprijetna, blatna. A kljub temu gredo tudi k popoldanski službi božji, da proslave Boga z vedno lepo pesmijo. On, kateremu pojo, jim bo plačnik.

A glejte, tudi na svetu je sleherni delavec vreden plačila. Ali niso prav pevci vestni delavci? S čim naj se jim povrne? V zimskem času naj se jim priredi prijeten večer, kjer se razvesele ob čisti pesmi in zdravih dovtipih. V lepih poletnih dneh, ko kliče solnce in vabi narava, naj naredo kratek izlet v ta lepi svet. Kdo jim bo zameril to nedolžno in zaslužno veselje? Kje so dobri stalni in močni pevski zbori? Tam, kjer je za pevce skrb, da jih tudi včasih malo razveselê in za njihov trud in požrtvovalnost nekoliko poplačajo. Vsak človek si želi veselja in razvedrila.

Zelo lepo misel je v lanski 9.-10. številki »C. Gl.« sprožila Marija Zalar, da bi cerkve po parkrat v letu izmenjale za en ali drug nastop svoje zборе. Za pevce bi tako gostovanje gotovo imelo svoje silno dobre vplive. Postali bi bolj agilni, zainteresirani in sigurni. S tako izmenjavo bi dobili brez dvoma mnogo več veselja, zanimanja in vzpodbude, pa tudi pri ljudeh več veljave in spoštovanja. Naj bi se ta misel uresničila.

Pevcem je treba tudi not. Brez notnega materiala ne more zbor uspevati. Pa žal v premnogih krajih leži na koru le nekaj starih raztrganih listov, le pičlo število skladb. Naša novejša glasbena produkcija nam nudi toliko resnično lepega, da moramo biti polni veselja in navdušenja za cerkveno glasbo. Cerkveno predstojništvo, ki oskrbuje cerkvene dohodke in izdatke, naj skrbi tudi za nabavo novih not, ki so neobhodno potrebne. Tudi toliko prilog »C. Gl.« naj bo naročenih, kolikor je pevcev na koru.

Cerkveni predstojnik, ki je vodnik svojih faranov, naj bi s pozornim očesom gledal tudi na kor. V srcu naj ima skrb, če so vsi tisti, ki mu odpevajo pri najsvetejši daritvi, vredni tega odlikovanja. Ali ni morda v koru garjeve ovce, ki pokvarja druge? Boga naj proslavljajo le bele duše in neoskrunjena srca.

V svet zakličem le kratko besedo: »Več pozornosti in skrbi našim cerkvenim pevskim zborom!«

Kaj pa orgle, opora zborov — kraljica glasbil? V premnogih krajih stoje zapuščene in samotne na koru. Še izza dni svetovne vojne, ko so jim ropali dragocene dele, da so jih porabili za strašno morijo, strme po cerkvi kakor slepci s praznimi očmi. Te votline nemo in milo prosijo, naj bi se

vendar oropanje nadomestilo. Leta in leta že stoje, leta in leta lega nanje prah, leta in leta pletejo pajki svoje fantastične pajčolane v njih. V srce glasbila vstopajo ti nepovabljeni gostje, da že vzdihuje pod njihovo težo. A ni usmiljene roke, ki bi obrisala prah, ometla pajčevine in s tem rešila orgle naglega propadanja. Glejte! Vsako leto enkrat se vsa hiša božja temeljito očisti, le ubogih orgel se nihče ne usmili. O, naj bi se tudi orglam posvetilo vsaj nekaj pozornosti! Ta dragoceni inštrument, na katerega se moramo ozirati z veliko skrbnostjo, naj vsako leto pregleda orglarski mojster, da popravi škodo, ki se je naredila tekom dolgih dni. Denar, s katerim mu plačamo, se prav dobro obrestuje, ker s tem se orgle obvarujejo prehitre smrti.

Trdim: kjer imajo stare, črvice, zaprašene, razglašene in zapuščene orgle, tam ni mogoče dvigniti cerkvene glasbe. Saj vendar tam pevski zbor ne more proizvajati skladb, ki imajo komponiran svoj part tudi za orgle. Zboru so orgle v veliko oporo in pomoč. Ni čudno, če pevci zgube veselje, če jim slabe orgle ne nudijo tega, kar bi jim morale. »Oh, kako lahko in prijetno je pri teh orglah peti,« mi je rekla neka moja pevka, ki je sodelovala v sosedni župniji, kjer imajo dobre orgle. — Naj omenim resničen dogodek, ki se je pred letom zgodil v neki župniji, v kateri imajo popolnoma izčrpane orgle. K večjim praznikom je nastopil nov organist. Pri vsej svoji spretnosti pa ni znal voditi starih, do smrti izmučenih orgel. Pri slovesni službi božji so hotele pod njegovimi prsti izdihniti, dajale so od sebe le še nekako umirajoče hropenje. Ker so orgle novemu organistu na mah odpovedale, je pa nastalo sumničenje, da jih je prejšnji organist iz maščevanja razbil. Že je bilo obveščeno orožništvo o nezaslišani hudobiji, ter poizvedovalo o osumljencu. Poklicani orglarski mojster je pa konstatiral, da orgel ni »fental« razbojnik, temveč da so odpovedale le vsled starosti in zapuščenosti. Ubogi osumljenec-organist, kdo mu je dal zadoščenje?

Vprašam, kako vendar more pri takih orglah pevski zbor izvajati latinsko mašo z orgelskim partom in druge boljše skladbe? Kako morejo imeti pevci še veselje in vztrajnost pri takem inštrumentu? Poznam več župnij, v katerih se šopiri in cvete bogastvo, za cerkvene orgle pa ni toliko denarja, da bi postavili v nje principal, katerega je že pred 15 leti ugrabila vojna. Ah, kako malo, da celo nič smisla je žal v premnogih krajih za orgle, ki so vendar kraljevi inštrument, ter s pevskim zborom neokrnjeno združen poveličevalec službe božje.

S kolikim veseljem in navdušenjem pojo pevci ob dobrih orglah. Veličastna in globoka so naša novejša glasbena dela, v katerih imajo prav orgle glavno in najlepšo besedo. Ob poslušanju lepih orgel čuti človek, kakor da bi skrivnostni zvoki krasnega glasbila segali v njegovo dušo in obiskovali svetnike v njenih tihih kotičkih. In sam Bog se smehlja na zlatem nebu, ko mu poje kraljica inštrumentov.

Zato, o ljudje, ki mislite na čast božjo, ki ljubite naše bele cerkve, delajte in skrbite za pevske zборе in orgle!

Nekaj poglavij iz fiziologije in fonetike.

(Dalje.)

Zožitve, s katerimi smo se doslej seznanili, obsegajo sicer najvažnejše oblike nastavne cevi, za tvorbo vseh glasov pa ne zadoščajo. Izreka nekaterih glasov (*c, č, l, m, n* i. dr.) zahteva še posebne oblike nastavne cevi, ki se od dosedanjih bistveno razlikujejo. Dasi smatrajo nekateri fonetiki te zožitve za nekake kombinacije zapor in pripor, se vendar temu mnenju ne smemo pridružiti, ker so po svojem značaju, naravi in učinku povsem samostojne tvorbe.

Najbolj pravičen je naziv »kombinirana ali sestavljena zožitev« za ono obliko nastavne cevi, s katero izgovarjamo zlite glasove ali afrikate (*c, č*). Ti glasovi, dasi jih pišemo s posebnimi črkami, niso samostojne tvorbe, ampak kakor že njih ime pove, nekake zlitine ali spoji, in sicer iz zapornikov in pripornikov: *c* iz *t* in *s* (prim. hrvatski izgov. hrvacki), *č* iz *t* in *š* (prim. odšteti izgov. otšteti ali ošteti). Obe afrikati tvorimo približno (!) na isti način kakor *t*, t. j. z zaporo sprednjega dela jezika proti notranjemu robu zgornjih zob in alveolam. V zapori torej ni bistvene razlike med glasovi *t, c* in *č*, pač pa pri odmiku jezika od alveol po eksploziji. Dočim pade jezik po izreki *t*-ja takoj v lego naslednjega glasu, zavzame pri *c*-ju in *č*-ju po eksploziji najprej lego *s*-a oz. *š*-ja in šele nato lego sledečega glasu. Zapornika *t* ne moremo podaljšati, ker je hipen glas, afrikato *c* pa lahko podaljšamo. Seveda glas, ki se oglasi po eksploziji, ni več *c* ampak *s*, tako da zveni podaljšani *c* nekako kot *tsss*. Spoj zapornika (*t*) in pripornikov (*s, š*) se izvrši pri afrikatih v hipu, zato ne zaznava naše uho dveh glasov, temveč le enega, kar povsem opravičuje uporabo posebnih znamenj; Nemci, ki nimajo za vse afrikate posebnih črk, jih pišejo z eno, dvema ali več črkami, naš *c* n. pr. s *z* in *tz*, naš *č* pa s *tsch*. Po akustičnem vtisku in po njih trajnosti bi morali afrikate uvrstiti med zapornike. Takšna uvrstitev bi bila toliko bolj opravičena, ker obstoja med izreko soglasniških skupin *ts* in *tš* ter med afrikatama *c* in *č* tudi fiziološka razlika, toda o tem natančneje pozneje.

Stranska odpora se imenuje ona zožitev, s katero izgovarjamo glasove l-ovske skupine. Ta zožitev nastane tedaj, če pritisnemo (naslonimo) pri nekoliko razmaknjenih čeljustih konico jezika na alveole ali pa na mejo med alveolami in sekavci, tako da zrak lahko prehaja med stranskimi robovi jezika in med končniki. Ker je navadna direktna pot zastavljena zračnemu toku po jeziku, mora ta med izreko ubrati posebno vijugasto pot okoli jezika, kar povzročuje ono barvo, ki je značilna za *l*. Glas *l* izgovarjamo lahko na dva načina: dvostransko (bilateralno), kadar se zračni tok razcepi, tako da uhaja mimo obeh rogov jezika iz ust, in enostransko (unilateralno), kadar uhaja zrak le po eni strani, bodisi mimo levega ali mimo desnega roba jezika na prosto. V govoru sta oba

načina izreke v navadi, vendar je enostranski *l* bolj razširjen. Razlika v barvi je med obema malenkostna, tako da jo s poslušom komaj zaznavamo.

V nekaterih knjigah čitamo, da je stranska odpora nekaka kombinacija iz zapore in pripore. Taka razlaga pa je popolnoma napačna, ker izključuje ena zožitev drugo, ako nastopate sodobno na istem mestu nastavne cevi.

K samostojnim zožitvam smemo prištevati tudi ono obliko nastavne cevi, s katero izgovarjamo glasove *r - o v s k e* skupine. Značilen za te glasove je trepetajoči ali drgetajoči zvok, ki nastane radi trepetanja ali vibriranja kakšnega elastičnega organa med izreko (jezične konice, jezička ali ustnic). Po mnenju nekaterih fonetikov je ta zožitev sestavljena iz hitro se menjajočih zapor in pripor. Mogoče velja ta definicija za raskave, hreščeče *r-e* nekaterih nemških narečij, za slovenski *r* pa vsekakor ne. Po zvoku našega *r-a* sodeč, do pravih zapor med izreko sploh ne pride, ampak le do bežnih dotikov, ker bi bile drugače eksplozije mnogo bolj izrazite. Če izvzamemo šibke šume, ki jih povzroča padanje zraka (Anschlaggeräusche) in ako nočemo drdranja smatrati za šum, temveč le za značilni zvok, tedaj manjkajo našemu *r-u* tudi šumeče primesi, ki spremljajo pripornike, zato tudi o pripori ni mogoče govoriti (prim. češki ř).

Preden preidem k opisu nadaljnjih zožitev, si moramo ogledati delovanje mehkega neba. Kakor sem že omenil (C. Gl., I. 51., str. 136) je mehko nebo gibljivo, tako da ga lahko dvigamo in spuščamo. Ako visi navzdol — mehkonebna odpora, odpira vhod v nosno votlino, ako ga pa pritismo ob zadnjo goltno-steno — mehkonebna zapora, je vhod v nosno votlino zaprt. V prvem primeru kroži zrak tudi skozi nosno votlino in zvok se navzame tedaj nosne ali nazalne barve, v drugem primeru pa je zvočnemu toku dostop v nosno votlino zaprt. Koliko je pri izreki udeležena nosna votlina, se najlažje prepričamo tako, da stisnemo med izreko s prsti nosnici. Pri glasovih, ki jih izgovarjamo brez sodelovanja nosne dupline, se barva zvoka prav nič ne izpremeni, dočim postane pri vseh nazaliranih glasovih votla in zamolkla. Glasov pa, ki jih izgovarjamo izključno skozi nos (*m*, *n*), z zaprtimi nosnicami sploh ne moremo tvoriti.

Z mehkonebno zaporo izgovarjamo v slovenščini večino glasov, tako da jo smatramo lahko za normalno lego mehkega neba med izreko. Izjemo tvorijo le nekateri glasovi, katere bom sedaj obravnaval.

Nosna odpora se imenuje ona oblika nastavne cevi, s katero izgovarjamo nosnike *m*, *n*, *nj*, ki se po izraziti nosni barvi razlikujejo od vseh drugih glasov. Ta zožitev je nekaka kombinacija ustnične odnosno jezične zapore in nosne odpore ter je mogoča le pri mehkonebni odpori. Opozarjam pa, da zapore v ustni votlini niso hipne, kakor pri zapornikih, ampak trajne, ker imajo pri tej zožitvi namen zabraniti zračnemu toku prehod skozi ustno duplino. Za izreko *m-a* tvorimo zaporo z ustnicami, za izreko *n-a* pa z jezikom proti alveolam ali mehchemu nebu. Zračni tok

ne gre pri nosnikih iz pljuč direktno v nosno duplino, ampak najprej v ustno, kjer se, kakor priča vibriranje ustnic pri m-u, od zapor odbija.

Nosniki, a tudi glasovi l-ovske in r-ovske skupine so po večini zveneči glasovi in jih kakor samoglasnike izgovarjamo lahko poljubno dolgo. Radi izredne zvočnosti in čiste zvočne barve, ki je bolj podobna samoglasnikom, kakor soglasnikom, jih označujemo v glasoslovju s skupnim imenom zvočniki ali sonorniki.

Ustno-nosna odpora je ona zožitev, s katero tvorimo nazalne vokale. Kakor nosno odporo, je mogoče tudi ustno-nosno tvoriti le tedaj, kadar visi mehko nebo navzdol, torej ž mehkonebno odporo. Zrak se pri tej zožitvi cepi v dva rokava in uhaja deloma skozi ustno, deloma skozi nosno votlino iz nastavne cevi. Pri tem se ravzame zvok nosne barve, ki je značilna za vse nazalne vokale. Ako je nosna barva zelo izrazita, pravimo, da so vokali nazalni, ako pa tvori komaj občutno primes, govorimo o nazalirani barvi vokalov.

Pravih nosnih (nazalnih) samoglasnikov, kakor jih imajo Francozi in Poljaki, nimamo v knjižni slovenščini, dasi jih nekatera koroška narečja še poznajo. Pač pa se uporabljajo nazalirani vokali, ki jih tvorimo na podoben način kakor nazalne. Nekoliko nazalirani so vsi vokali, ki jih izgovarjamo v zvezi z nosniki (konj, Anka, enkrat itd.). Ker pa ni nosna barva tako izrazita, kakor pri pravih nazalnih vokali, jih nevede uho komaj opazi. Da so pa res nazalirani, se lahko prepričamo, ako stisnemo s prsti nosnice. Vse ostale lastnosti nosnih in nazaliranih vokalov so povsem iste, kakor pri normalnih vokalih.

Nekateri ljudje ne izgovarjajo le nosnikov in nazalnih vokalov, ampak tudi vse druge glasove z mehkonebno odporo. Tako govorjenje žali uho in ni primerno za našo knjižno izreko. Tudi v petju ni kdovekako lepo, dasi ga nekateri pedagogi priporočajo in imajo za edino pravilno.

Milena Uršič:

Obhajanje: „Pohoda kraljev“ v Provinci.

Sveti večer v Provinci; vsa pokrajina odeta v mir in samoto velikih trenutkov. Kakor vtelešena molitev kipe v čistost zvezdnega neba vrhovi pinij in cipres.

Sveti večer.

Po ozkih, južnih ulicah je vse oživel. Vse drvi v starodavno katedralo z okroglim stolpom k »Pohodu kraljev«. Stara tradicionalna muzika, ki jo izvajajo ta večer že bogvekoliko desetletij, leto za letom v aix-odski katedrali v počaščenje in spomin sv. Treh kraljev.

Katedrala je nabito polna. Človek bi mislil, da je v veliki koncertni dvorani. Samo v dalji te večna luč s samotnim trepetom opozori, da si v cerkvi. Če imaš srečo, da se prerineš v bližino glavnega oltarja do stranske kapele, si lahko zadovoljen. Sedeži so namreč dragi — in vse razprodano v najkrajšem času. Tam se pa lahko mirno nasloniš ali na spovednico ali sedeš na prižnico, si ogledaš pristno provençalske jaslice in razen tega vidiš na glavni oltar.

O te provençalske jaslice! Nehote se moraš nasmehniti enemu izmed kraljev, ki ponuja božjemu Detetu svoj dar: oblečen je v čudovito lepo, svilen haljo v francoskih narodnih barvah. In uri, ki tiktaka vrh grajskega stolpa nad hlevčkom... Pastirci in pastirice: vse v provençalskih tradicionalnih nošah. Še nekaj pinij in cipres se je vtihotapilo v betlehemske revščine.

Občinstvo se poltiho razgovarja; od časa do časa se ozre na kor. Kmalu se tam prižgo luči. Tedaj zavlada po cerkvi svečana tišina.

Pianissimo zapoje en sam orgelski ton melodijo v tempu marša: iz dalje prihajajo sv. Trije kralji... Glas postaja vedno močnejši: bližja ko je karavana, navdušenejša je pesem njihova, dokler ne vpadе ves orkester. Nad glavnim oltarjem zažari velikanska zvezda električnih luči: sv. Trije kralji so na cilju pred betlehemske votlino. Za hip onemi orkester.

Iz vrst malih dečkov-pevcev zatrepeče srebrn otroški glas: »Adoremus...« Kakor vtelesena živa vera zavriska v tišino svete noči. Potem utihne.

Oglasi se tenor. Izčiščen glas, v katerem leži ves trepet življenja, ki išče in se bori ter se končno vdano sklone v globoko doživljen »Adoremus...«

Ko končajo »adoracijo«, ki se ji pridruži vsa natura (piščali, posnemajoč ptičje petje), se oglasi zopet prejšnja melodija v tempu marša: Kralji odhajajo...

Tišje in tišje postajajo akordi: karavana se odmika v dalje, dokler ne zamre poslednji ton. Le oddaleč jih še spremlja molitev provençalskih poljan.

Ivan Mercina:

Zvočno izenačenje melodijskih tonov v zvonilih.

Izenačenje tonov po moči in zvočni barvi v istem glasbilu je med glavnimi pogoji lepe glasbe. Vzemimo v klavirju tipke s tremi strunami, pustimo nekaterim vse tri, nekaterim le dve, zopet drugim le eno, sestavimo iz takih tonov preprosto melodijo in uverimo se, da morejo lepo glasbo tvoriti le toni kolikor možno enako slišni in enakega znaka. Ali ne zahteva register v orglah enake barvnosti in enake moči za vse tone v vseh oktavah? Ali ne skušamo pri sestavi pevskega zbora porazdeliti pevce in pevke na enako močno zastopane glasove? Ali ni torej potrebno, da postopamo prav tako pri sestavi zvonov v isto zvonilo?

Ta zahteva je seveda v naših malo naprednih zvonjskih razmerah nekaj luksusa. Kdo se pri nas za to briga? Saj kažemo celo za čisto ubranost udarnih tonov v zvonilih le malo zanimanja. In vendar bi nam morala biti vsaj ta ubranost *conditio sine qua non*. Naši naročniki zvonov menijo, da so zvonarji nekaki čudodelniki, ki imajo vzorna zvonila kar na vrvi.

Zal da ni tako. V vlivanju zvonov ima zvonar mogočnega sodelavca ali pa nevarnega nasprotnika — in ta je slučaj. Nobena panoga krščanske umetnosti ni tako zelo izpostavljena trmam in muham elementov in slučajev kot zvonolitje. Ni redek dogodek, da prihajajo zvonovi razmerno natančno enako oblikovani, istega vlija, iz iste livne jame povsem različni v moči, znaku in barvi. Izključeno je, da bi mogli taki zvonovi sestavljati dobro zvonilo.

Četudi so zvonovi glasovnobarvno zelo različni, vendar se dajo razvrstiti v dve skupini: prvo tvorijo zvonovi močno doneči, zvočno ostri, nekako glasovno bleščeči; drugo pa zvonovi zvočno mehki in temni, polnih in okroglih tonov. Izbera je seveda zadeva okusa. Vsekako je prva skupina primerna za razsežne cerkvene občine.

Te razlike v zvoku so večinoma posledica razlik v zvonovini in tem razlikam v zvonovini so odprta vrata na stežaj. Tu so možne razlike glede odstotkov bakra in cina, glede drugih primesi: cinka, svinca, železa itd., glede temperature in mešanja topljenega bronu, glede debelosti okrilja itd. Kako velik vpliv ima zvonovina na glasovno barvo zvonov, nam najočitneje kažejo jekleni zvonovi.

Z odpravo teh nedostatkov bi bilo — če tudi le polagoma — mnogo doseženo za zvočno izenačenje zvonov v naših zvonilih. Pričakovati pa moremo to le od zvonarskih mojstrov, od zvonarjev umetnikov, ne od zvonarjev rokodelcev. Ni torej prav, da tolike nedostatnosti še pomnožujejo naši naročniki zvonov, oziroma njih svetovavci z neprimernimi dispozicijami tonov v zvonilih.

Umevno je in naravno, da se vse zvočne oblike iz nižine v višino tanjšajo. To velja za razne instrumente, to velja tudi za zvonove. Med zvonovi v zvonilu ni kromatične lestvice, ker je tudi v zvonu samem med harmonijskimi toni ni. Ker so torej glasovne razdalje med zvonovi v zvonilu razsežne, rasejo tem hitreje zvočne razlike. Na poti iz nižine v višino izgublja zvok od teže do teže na temni polnosti in okroglosti, postaja svetlejši, ostrejši in tanjši. Čim manj se to naravno tanjšanje na mnogoglasnem zvonilu opazuje, tem bolj je izenačeno. To izenačenje je torej nekak ideal, ki se mu moramo bližati pri sestavi zvonil. Mi pa ta ideal nevedoma preziramo.

Kot gori rečeno je mogočna povzročiteljica zvočne raznobarvnosti v zvonilih različna teža med zvonovi. Vzemimo težo nekdanjih Samassovih zvonov v enočrtani oktavi, in sicer najprej dispozicije, ki sem jih jaz priporočal v Glasbeniku l. 1927., str. 178!

Zvonovi	Toni	Teže zvonov v kilogramih	Težne razlike med zvonovi v kilogramih	Skupno število težnih razlik v zvonilu
trije	c, d, e	1900, 1400, 950	500, 450	950
	c, es, f	1900, 1150, 750	750, 400	1150
štirje	c, es, f, g	1900, 1150, 750, 550	750, 400, 200	1350
	c, e, g, a	1900, 950, 550, 400	950, 400, 150	1500
	c, d, e, g	1900, 1400, 950, 550	500, 450, 400	1350

Vzemimo nekatere dispozicije, ki jih jaz ne priporočam:

Trije zvonovi	1. c, es, g	1900, 1150, 550	750, 600	1350
	2. c, e, g	1900, 960, 550	950, 400	1350
	3. c, f, as	1900, 750, 450	1150, 300	1450
	4. c, f, a	1900, 750, 400	1150, 350	1500
	5. c, es, as	1900, 1150, 450	750, 700	1450
	6. c, es, ges	1900, 1150, 650	750, 500	1250

Te dispozicije prevzemajo v štiriglasju oktavo (dvočrtani c = 250 kg), torej:

1. 1350 + 300 = 1650 kg	4. 1500 + 150 = 1650 kg
2. 1350 + 300 = 1650 „	5. 1450 + 250 = 1700 „
3. 1450 + 200 = 1650 „	6. 1250 + 400 = 1650 „

Ta števila kažejo, da odgovarjajo najbolj zahtevi po zvočni izenačbi v zvonilih dispozicije, ki sem jih jaz priporočil v gori omenjenem članku. Ravnajmo se torej po izreku:

Ni vse dobro za zvonilo,
kar ugaja na klavirju.

Poleg zvonarja in naročnika ne sme pustiti iz vida zvočne izenačbe v zvonilih tudi kolavdator.

Spodnja oktava je vsakemu zvonu potrebna, ona daje glasu zvoná temeljno podlago, na katero se gradijo harmonijski toni. Spodnja oktava okrepljuje tudi resonanco. Šibka resonanca daje sklepati na nepravilnosti v livu. V nekaterih zvonovih ni spodnji ton oktava, ampak septima ali seksta ali celo kvinta; zato imamo oktavne, septimne, sekstne in kvintne zvonove. Neoktavni zvonovi, zlasti septimni oslabevajo moč glasu, ker razdirajo harmonijo harmonijskih tonov, izpreminjajo zvočno barvo ter zavirajo zvočno izenačenje v zvonilu. To je dejstvo, ki ga kolavdator ne sme prezreti. Želeti je, da imajo vsi zvonovi v zvonilu spodnjo oktavo in če ne, vsaj vsi isti spodnji ton.

Neogibno potrebno je dalje, da kolavdator v skupnem zvonjenju pazno primerja moč in zvočno barvo zvonov. Med njimi ne sme biti občutnih zvočnih razlik. Noben zvon ne sme svojih tovarišev v moči glasu prevladovati. Le za véliki zvon kot temeljni glas se zmerno prevladovanje priporoča, zato je večji interval v zvonilu najbolj na mestu med večjima zvonovoma.

Nadzorniki organistov.

Od odbora Cecilijinega društva v Ljubljani predlagani in od knezoškofijskega ordinariata ljubljanskega potrjeni so sedaj sledeči nadzorniki organistov:

1. Za mesto Ljubljano: Dr. Franc Kimovec, stolni kanonik v Ljubljani, in Stanko Premrl, ravnatelj stolnega kora in orglarske šole v Ljubljani.

2. Za dekanijo ljubljanske okolice: David Doktorič, tajnik »Dobrodelnosti« v Ljubljani.

3. Za cirkniško dekanijo: Vinko Lavrič, katehet v Ljubljani.

4. Za kočevsko dekanijo: Prof. dr. Josip Mantuani, dvorni svetnik v Ljubljani.

5. Za kamniško dekanijo: Franc Bernik, župnik in duh. svetnik v Domžalah.

6. Za kranjsko dekanijo: Leopold Govekar, kaplan v Križah.

7. Za leskovsko dekanijo: Janko Sedej, kaplan v Boštanju.

8. Za litijsko dekanijo: Jožef Rott, kaplan v Ratečah pri Zidanem mestu.

9. Za loško dekanijo: Josip Žužek, katehet v Kranju.

10. Za moravško dekanijo: Franc Zabret, stolni vikar v Ljubljani.

11. Za novomeško dekanijo: Ludvik Puš, prefekt kmetijske šole na Grmu pri Novem mestu.

12. Za radovljiško dekanijo: Dr. Anton Dolinar, profesor na liceju v Ljubljani.

13. Za ribniško dekanijo: Josip Janežič, knjigovodja finančne direkcije v Ljubljani.

14. Za semiško dekanijo: P. Pavlin Bitnar, župnik v Semiču.

15. Za šmarsko dekanijo: Prof. dr. Josip Mantuani, dvorni svetnik v Ljubljani.

16. Za trebanjsko dekanijo: Ivan Tomažič, dekan v Trebnjem.
17. Za vrhniško dekanijo: Franc Blažič, kaplan na Vrhniku.
18. Za žužemberško dekanijo: Gabriel Petrič, župnik v Zagradcu.

Iz odbora Cecilijinega društva v Ljubljani.

Redna odborova seja se je vršila 11. decembra 1929. Navzoči so bili: predsednik P. H. Sattner in odborniki: Dolinar, Kimovec, Lavrič, Mantuani, Premrl in Steska.

I. Sestavilo se je sledeče navodilo za nadzornike organistov, ki naj se po njem vrši nadzorovanje. 1. Gg. organistovski nadzorniki naj skušajo na kakršenkoli način dobiti vpogled v cerkvenoglasbene razmere dotične dekanije. 2. Pri nadzorovanju posameznih organistov in njih korov naj dobe sledeče podatke: a) ime in priimek, čas in kraj rojstva organista, kje se je učil glasbe, kje je že služboval; b) kako orgla, kako vodi petje; c) kakšen je zbor, kakšno zborovo petje; č) ali se goji koral; d) kakšno je ljudsko petje; e) ali se spolnujejo cerkvenoglasbena določila? — V kakšnem stanju so orgle? Ogle dajo naj si arhiv kora in njega zapisnik ter zapisnik skladb, ki so se izvajale tekom leta 1930. oziroma prejšnjega leta. Zanimajo naj se tudi za organistovo gmotno stanje, zavarovanje in eventualne njegove stranske službe. 3. Delajo naj na to, da bosta župni urad in organist ali vsaj eden izmed njiju naročen na »Cerkveni Glasbenik«. 4. Poročila o izvršenem nadzorovanju naj pošljejo do konca leta 1930. škofijskemu ordinariatu v Ljubljani. 5. Faktične stroške, združene z nadzorovanjem, poravna dotični župni urad.

II. Razpravljalo se je o cerkvenem ljudskem petju. Dr. Kimovec je poročal o razgovoru z zastopnikom prosvetnega oddelka, kako naj se v šolah vpelje in goji cerkveno ljudsko petje. Izdelala sta konkretne predloge, kako naj se s to stvarjo prične. Določi se najprej I. kanon pesmi, ki bi prišle v poštev pri tem petju. Poleg tega naj se izda še II. kanon, ki naj bi bil obširnejši. Prosvetni oddelek naj izda odlok, ki ima biti merodajen za vse šole. Škofijski ordinariat naj katehetom naroči, da se ti zavzamejo za cerkveno ljudsko petje in naj tudi med poukom z učenci pojo ali pa s pesmijo zaključijo pouk. Po odloku prosvetnega oddelka naj izda ordinariat tovrstna navodila v Škofijskem listu. Treba je stopiti v stik z mariborskim ordinariatom, da bo postopanje v tem oziru enako. Na Štajerskem je paziti, da se zbero in ohranijo pesmi, ki so že v rabi pri sedanjem ljudskem petju (Prlekija).

Odbor Cecilijinega društva je z ozirom na dr. Kimovčevo poročilo takoj sestavil na podlagi Premrlove Cerkvene ljudske pesmarice I. in II. za šolo obvezni kanon pesmi.

Govorilo se je tudi o obširni pesmarici za ljudsko petje, ki naj bi se polagoma pripravljala in naj bi jo o svojem času izdala Mohorjeva družba.

Organistovske zadeve.

Društvo organistov za ljubljansko škofijo je razposlalo svojim članom položnice, da pošljejo prispevek za vdovski sklad (10 Din). III. vdovski sklad je bil meseca januarja t. l. izročen vdovi po umrlem članu organistu Cirilu Razpotniku v Hinjah. Sedaj je vsak član dolžan prispevati nov prispevek za bodoči slučaj smrti v naših vrstah. Kdor še ni prispeval v III. sklad, naj plača sedaj hkrati za III. in IV. sklad.

Iz tajništva »Zveze slov. organistov«. Tovariši organisti, katerim so bile razposlane vprašalne pole, jih še mnogo ni vrnilo. Tajništvo Vas opozarja na dolžnost, ki jo imate napram Zvezi, svoji zastopnici organistovskega stanu. Pole izpolnite in takoj odpošljite! Tovariši organisti, ki pol še niso prejeli, naj javijo potem dopisnice na tajništvo Zveze slov. organistov, Laško. — Kuntara Vilko, t. č. tajnik Z. S. O.

Koncertna poročila.

I. Koncerti v Ljubljani. 1. decembra 1929 se je vršil v Unionu običajni vsakoletni slavnostni časnikarski koncert. Sodelovali so: dijaški pevski zbor I. drž. gimnazije pod vodstvom Luke Kramolca, pevsko društvo »Slavec« pod vodstvom Ivana Repovža, »Ljubljanec«, ki jo je vodil dr. Anton Dolinar, in »Ljubljanski Zvon«, vodil Zorko Prelovec. Nastopil je tudi vokalni kvintet (Gostič, Jug, Petrovčič, Vončina, Šulec) in orkestralno društvo Glasbene Matice pod L. M. Škerjančevim vodstvom. Vsi sodelujoči so imeli prav lep umetniški uspeh in tudi nabito polno dvorano hvaležnega občinstva. — 2. decembra je priredila pianistinja Jadviga Poženel klavirski koncert. Izvajala je Bacha, Couperina, Scarlattija, Beethovna, d'Indyja, Schuberta in Schumanna. To pot je imela deloma šibkejši program kot lani in tudi v igri se nam je zdela manj učinkovita. Obisk je bil tudi kaj pičel, kar ni moglo na izvajalko dobro vplivati. Ali bi gdč. Poženelova ne hotela prihodnjic zaigrati nekaj slovenskih klavirskih skladb? Dobe se še marsikatero v »Novih Akordih« in drugod, tiskane in še v rokopisu, ki čakajo, da se jih kdo usmili. — 22. decembra je ljubljanska mestna občina priredila častni večer pevskega zboru Glasbene Matice kot oddolžitev in zahvalo za najlepše uspelo koncertno turnejo in ž njo združeno propagandno delo med Francozi. Govorili so mestni župan dr. Dinko Puc, profesor dr. Janko Pretnar in predsednik Glasbene Matice dr. Vladimir Ravnihar. Matični pevski zbor pa je pod vodstvom opernega ravnatelja Mirka Poliča virtuosno izvedel pretežni del na turneji izvajanih zborovskih skladb. Gosp. Polič je brezdvomno nenavadno zmožen pevovodja, vpravljen genialen, vendar njegova preciznost in zlasti ostrina meji semtertje že na pretiravanje. Pri zboru bo menda bolje držati se bolj zaokrožene črte. Glede sporeda na turneji izvajanih skladb si dovoljujem malo opazko. Ali ni Glasbena Matica glede slovenskih zborovskih skladb, ki jih tako častno nosi po svetu, le preveč ozkosrčna in skrajno izbirična? Ali razen Gallusa, Lajovca, Emila Adamiča, Schwaba ter treh, štirih narodnih pesmi ni v naši slovenski tako bogati zborovski glasbi res ničesar več, kar bi še smelo čez mejo naše domovine? Po mojem mnenju in mnenju mnogih bi bil spored lahko mnogo pestrejši in raznoličnejši in magari izključno slovenski. — Sicer pa prav iskreno čestitamo Glasbeni Matici, njenemu odličnemu pevskega zboru, vodju Poliču in ustvaritelju matičnega zbora, prezaslužnemu mojstru Mateju Hubadu!

II. Koncerti drugod. 24. novembra se je vršil Cecilijin koncert na Jesenicah. Priredilo ga je Kat. delavsko prosvetno društvo. Orkestralne točke je vodil kapelnik Repinc, pevske organist Sredenšek. Isti dan je bil cerkven koncert v Kobariidu. — 1. decembra se je vršil v Brežicah cerkven koncert v proslavo 50 letnega mašniškega jubileja sv. Očeta Pija XI. Priredilo ga je kat. pevsko društvo »Branimir« iz Zagreba, sodeloval je prof. Dugan. — Enaka proslava se je vršila 22. decembra v Sumartinu na otoku Hvaru. Izvajali so se razni moški zbori, ki jih je izvežbal in vodil o. Ivo Bronić. — 25. decembra so priredili v cerkvi sv. Jožefa v Celju »Božično veselje«: najprej ljudsko nato zborovo petje in par orgelskih skladb. Tako je prav! Posnemajte še drugi! — 5. januarja 1930 je koncertiral pevski zbor ljubljanske Glasbene Matice v Št. Vidu nad Ljubljano. — Cecilijino društvo v Osijeku je priredilo 24. novembra 1929 svoj petletni jubilejni cerkven koncert, ki sta ga vodila dirigenta gg. Kamnikar in Brečko, oba Slovenca, delujoča v Osijeku. **St. Premrl.**

Oglasnik za cerkveno in svetno glasbo.

Božji spevi. Pesmi cerkvenega leta. Za mešani zbor. Uredil Vinko Vodopivec. Izdala in založila Goriška Mohorjeva družba, tiskala Katoliška tiskarna v Gorici 1929. — Posnemanja vredno podjetnost in žrtvovanje je pokazala Goriška Mohorjeva družba z izdanjem te zbirke in na drugi strani izredno marljivost skladatelj Vodopivec s tovariši pri zbiranju in urejanju gradiva, ki obsega na okrog 120 straneh jasnega litografirane tiska 92 skladb, od teh 83 popolnoma novih, večinoma tudi po besedilu. Za prihodnje leto napovedujejo pesmarico mašnih, obhajilnih ter blagoslovnih, za tretje leto zbirko Marijinih pesmi. Naj se jim tudi te tako dobro posrečita, kajti prva, da takoj povem, je zelo uspela.

Posebno lice sta dala zbirki oba glavna urednika, skladatelj Vodopivec za glasbeni del in prof. Filip Terčelj za literarni del. Zadnji je prispeval veliko popolnoma novih tekstov cerkvenih pesmi, nekatere starejše najbrž tudi sam popravil, in napisal za posamezne dobe cerkvenega leta (advent, božič, post, veliko noč, binkošti) liturgične uvode, ki naj pevce in organista, v prvi vrsti tega, napeljujejo k umevanju svetih časov, da bo postala sveta pesem res to, kar mora biti: pristržna molitev (iz Uvoda). Ne samo zato, ker se po katoliškem svetu razširja liturgično gibanje, ki gre za tem, čim bolj približati vernike duševno in duhovno bistvu in resnici sami, da bi iz zunanjih znamenj spoznali in občutili notranjo moč milosti, ne samo zato, tudi zato je Terčeljeva misel hvalevredna, ker je včasih potrebna. Čim bolj namreč razvijajo izvestni kori nekaj artizem in tehniko, tem manj skrbe za pravega duha. Mogoče so tega nekoliko krivi tudi skladatelji, kakor menijo nekateri. Toda problem prave, ali recimo katoliške cerkvene umetnosti je dostikrat teoretično lahek, praktično pa težek, neglede naposled na izključeno možnost umetnostnega uniformiranja. A če bi bili pevovodje v tem pogledu natančni, bi bilo čisto prav in niti skladatelji jim ne bi smeli zameriti. Mislim pa manj strogo, samo na tisto, kar je vsaj na zunaj, neobhodno potrebno, da naj namreč pevci sledijo liturgiji, jo spremljajo z vso pazljivostjo, obzirnostjo in spoštovanjem. Ne rečem, da ni navadno več naivnosti in neokretnosti kot pomanjkanja pravega duha in brezobzirnosti; ali dogodi se, da je kje kor kakor ločen od oltarja: mašnik mašuje pol ure, pevci pojo pol ure, a med obema središčima ni druge skupnosti kot časovna. Ni primerno, če se popolnoma in redno ignorira izpostavljanje Najsvetejšega, zlasti tiha slovesnost navadne dni ob takem trenutku kaj slabo prenese pleno igranje in je molitev preproste pesmice, še tako ponižna, mnogo umestnejša; tudi k blagoslovu je pesem vedno lepa. Sem spada zaviranje vsled neotočnosti, nepripravljenosti, pa tudi vsled komodnosti. Liturgični uvodi v tej zbirki nameravajo pač mnogo več: med korom in oltanjem notranjo skupnost, duhovno ubrano enotnost, posvečenje petja. Naj jih organisti ne pozabijo prečitati, naj se potrudijo uživet v duha in misli cerkvenega leta ter svojo službo vršiti umetniško in v cerkvenostnem duhu. »Kjerkoli so se verniki držali liturgičnih predpisov, tam je zaživela lepota najizbranejše umetnosti in vzkliko versko navdušenje.« (Iz okrožnice Pija XI.) To hoče reči: liturgija, ki je v prvi vrsti bogoslužje, je v drugi vrsti tudi umetnost, ki je rodila najizbranejše sadove.

Pesem bodi sveta: naj slavi, zahvaljuje, moli, prosi Boga. Tudi vesela, v gotovem smislu, bi mogoče smela biti liturgična pesem. To izraža motto na prvi strani: Hvalite Gospoda! (Ps. 195.) Morda je pesnik v zavestnem takem razpoloženju napisal ta besedila. Gotovo jih je pisal zelo iskreno, z doživetjem in čustvenim zanosom, hoteč prazniško misel v zares liturgičnem duhu približati srcu.

Glasbena vsebina je urejena, kakor pove urednik, predvsem za naše (goriške) razmere in upošteva zmožnosti naših zborov in organistov; zato obsega večinoma lažje melodične skladbe, ki bodo našim pevcem dostopne (v. Uvodu). To je res, lahko se zanesejo. Slaba ni nobena, večinoma so prav dobre; nekaj se jih odlikuje po tem, da

tako rekoč niso komponirane, marveč v srečnem trenutku zapete. Le par jih je težjih, pa tudi te bolj relativno, v oziru na večino lahkkih.

Goričani imajo veselje in zmožnost za petje. Mlajši rod vneto goji tradicije iz za časov Fajglja in Kokošarja in hoče biti produktiven. Med njimi prvači Vodopivec z neusahljivo melodiko in zelo spretno kombinacijo. Včasih kratke domisleke in fragmentarne melodične fraze zna nad vse spretno razviti in zvezati v dobro enoto. S podrobnostmi se navadno ne ukvarja, gleda na celoto, ki je pri njem vselej lepo zaokrožena. Precej mu ugaja nekak koračniški stil, tudi prijetna arija, včasih v subdominantni. Za zbirko je prispeval sam četrtno vseh skladb, prav lepih (št. 10, 32, 57, 74, 80, 86, 89, 92; zelo ljubkih je tudi petero pesmi za novo leto do svečnice). — Emil Komel je bolj distingviran harmonik (št. 30, 62), pa ne dolgočasen, v melodiji včasih (št. 72) naravnost razigran. — Podobno Breda Ščekova, dasi bolj preudarna, z okusom za resnost (št. 43; Riharjeva Mati žalostna je stala je nastala morda pod vplivom tega korala); je tudi zelo muzikalna, kar se vidi iz drugega dela št. 9, kjer uporabi motiv skoraj že tipiziranega »zdrava«; št. 56 je slovesno vesela. — Lojze Bratužove tri so prav dobre pesmi. Nagiba v modernejšo smer. V št. 58 v predzadnjih dveh taktih bi svetoval sopranu melodijo: as-g-e-b-d-es-b, altu na zlog te osminki es-f, tenoru: c-b (c)-c d-es itd. in na predzadnji zlog raje b, seveda če nima skladatelj posebnih razlogov za svoj izraz. — Doktorič je zanimiv, sicer nekoliko svojevoljen, zagoneten v postopih. V št. 6 bi raje videl na besedici se (3. takt od zadaj) v tenoru in basu zgornja para terc, torej kvintseksni in seksni akord. — Albert Leban ima eno, velikonočno živahno. Ob tej pesmi naj opomnim na majhno netočnost v tekstu nekaterih velikonočnih, ki opisujejo vstajenje iz odprtega groba, ne sicer naravnost izrecno, toda logično, iz zaporednosti prizorov. Nasprotno govori katekizem. Toda kdo se bo hotel odreči popularni Cvekovi melodiji in markantnim besedam: Skalovje groba se razgane in pečat se odrta preč — Zveličar naš iz groba vstane, v kamnitem grobu ni ga več! V tej pesmi je isto. Besede: vsak rad potrpi bi spremenil v: vsak vse pre-trpl. — Od starejših imen srečamo v zbirki samo še simpatično Laharnarjevo s tremi skladbami. Značilna zanj, ki se je celo na deželi trudil s Palestrinovo umetnostjo, je št. 83. — M. Tomc je poslal več mehkih (adventna, božični), deloma veselih pesmi. V orglah ima zelo rad svobodno figuracijo. Mojster kontrapunktične, naraščajoče figuracije je Brahms, n. pr. pesmi So lass uns wandern, Vergebliches Ständchen, Wiegenlied. — Kimovec ima štiri pesmi in je ustregel s harmonizacijo Levičnikove Večerje zadnja je minila, čisto v značaju pesmi. — Premrl jih ima šest; posebno lahke pa značilne so št. 11, 49, 87. Lepa je harmonizacija Travnove O vi vsi, ki mimo greste, razvpitega janzenista, toda mnogim nepozabnega radi te pesmi. Nekaterim zborom se bo zdela pesem v sedanji obdelavi, čeprav le na par mestih, morda tudi in nekoliko, če dovolite janzenistovska: ne stroga, neprijetna, vendar ne čisto popularna. Za to pesem bi se potegnil in bi se pridružil ljudem in pevcem, ker jo imajo radi. Primerjajte mimogrede duševnost, miselnost, okus komponistov Večerje zadnje in te pesmi: tam mehka sentimentalnost, sladkost (seksni h d-a-is cis pojo marsikje, po mojem primernejše, diatonično) — tukaj resnoba, rigorizem. Travnova je po izrazu nedvomno pristnejša, po zamisli in izpeljavi duhovita, po duhu in občutju stroga, energična in Levičnikova v tem z njo ne vzdrži primere. Seveda je že besedilo obeh pesmi zelo različno. Prva kitica Levičnikove je v drugem delu vsebinsko naravnost banalna in to banalnost stopnjuje vrh tega mehka melodija, ki se, da je dosežen višek, še ponovi. Mnogokrat ravno prva kitica določi napev, ki velja za vse ostale; tukaj se že zdi, da ga je, dasi je ravno prva najslabša. Obe pesmi se bosta peli, še večkrat prva, kar pa bi gotovo bolj zaslužila druga. — Hochreiter jih je napisal pet, v znanem svojem slogu, dve adventni, dve božični, eno velikonočno. Pred Hochreiterjem imajo naši kori preveč strahu. Pred leti vem da so bile neke njegove evharistične zelo priljubljene. Skladbe v tej zbirki so, čeravno malo težje, hvaležne (št. 3, 4, posebno 18, 53). — Mavovih ni treba priporočati, so izredno melodijozne, pevne, zveneče, vsebinsko

lepe, oblikovno jasne, od prve do zadnje (10 pesmi). — Pri Železniku imponira umetnostno poštenje: ne bo zapisal note po ušesu, če ni tudi po njegovem okusu, pa naj bi stalo pesem tudi smrt. Ljubi resne tekste, temnejše, dasi mehke tone. Izmed šestih pesmi se zdi posebno lepa postna, tudi št. 21, 81, 46. — Anton Dolinar ima dve v ljudskem tonu, eno težjo. — Jobst ima dve, zlasti adventna mislim bo pevcem ugajala. — Moji sta dve. V št. 66 je par taktov (3, 5, 6) radi sestavne leže glasov manj akustičnih. V 9.—11. taktu poj bas: d-cis-d-a (spodnji) d-cis-d (polovna) f (polovna a-d-d-cis-b-a, alt v 11. taktu: d-d-a-d-cis; ravno tako drugič (tenor) v zgornji kvarti, samo bas imej na besedi skril polovinke g b b. V št. 67 imej tenor v 2. taktu na drugem udarcu mesto četrtink polovno noto c in v 10. taktu celi noti d-c. Pesmi sta postavljeni previsoko, zlasti druga naj se intonira nižje (as dur), tudi prva (a dur).

Tako sem dovolj in najvažnejše povedal. Ne lastim si vseh pravic ocenjevalca, da bi morali vsi drugi molčati. Zlasti knjigi in uredniku je včasih težek molk. Nikakor pa ne bi hotel biti neobjektiven. Grajal skoraj nisem, res. Ali je v tem neobjektivnost? Bodi tudi, radi ljubezni do svete pesmi. Moja krivda je tako manjša in odgovornost lažja. — Pesmarico toplo priporočam in ji želim, naj se razširi po goriški deželi in preko mej, naj bo pri pevcih prijazno sprejeta. — Naroča se pri Goriški Mohorjevi družbi (Gorizia, Via Orzoni 36, Italia); stane 48 Din. Josip Klemenčič.

S. Lujza Kozinović, milosrdnica: Misa u čast sv. Ignacija (staroslovenski tekst) za troglasni ženski zbor i orgulje. Zagreb, 1929. Naklada sestara milosrdnica. — Posvetilo na čelu se glasi: Fides vincit. Posvećeno Njegovoj Preuzvišenosti dr. Antonu Baueru, nadbiskupu zagrebačkom prigodom 50 godišnjice Njegova misnikovanja. — Imprimatur. Nadbiskupski duhovni stol u Zagrebu broj 2320 od 2. aprila 1929.

Z veliko pridnostjo in skrbjo izvršeno delo. Skladateljica se je, odkar smo se pred časom srečali z njenimi skladbami, znatno usovršila. Posebno prijetno se to opaža v gibkem, v celoti kar zrelem kontrapunktu, ki skoro bohotno prepleta pričujoče delo. Saj je že prej kazala nagnjenje h kontrapunktičnemu ustvarjanju, pa je tu opustila vso, sicer prijazno žensko zgovornost, tako da glasovi nepričakovano resnobno možujejo med seboj, se kličejo, si odzivajo, si nasprotujejo. Z motivi zna varčno ravnati, pa vendar ne skopo in dolgočasno; tako n. pr. v drugem »Gospodi pomiluj« motiv prvega »Gospodi« obda z novim kontrapunktom, ki ga pa takoj povzdigne do samostojne motivičnosti, prvotno sliko postavi v nov, močnejši okvir. »Trojni Aganžee božji« vsakokrat uglasbi z novim motivom. Hvalevredno je, da redno isto ponavljajoče se besedilo opremilja z istim motivom, kar razumevanje pri poslušavcih močno podpira in skladbo veže v večjo enotnost. Melodika te maše je plemenita in kaže dokaj iznajdljivosti. Seveda bi si mi Slovenci tu pa tam želeli malo izrazitejših nasprotij v melodično-motivčnih zamislih — pa je to bržkone od tega, ker nas oči od bleska in bogastva impresionizma še vedno precej ščeme. To delo pa je kakor vsa novejša hrvatska cerkvena, pa tudi svetna, zlasti najodličnejša glasba, vase pogreznjeno; zamuja, se zdi, samo zunanjo, ušesom se dobri-kajočo lepoto in noče učinkovati z mamljivo prelestjo sladkobne melodične in bogate šarene harmonike, zlasti ne za ceno, da bi nas nad resnično vsebino varalo. Zato v harmoniji in obdelovanju motivov bržkone hote malo arhaizira, kakor danes menda vsi Hrvati od Dugana do dr. Širole. Zato so harmonije tudi tu mestoma trpke, vsaka sama zase še ne toliko, pač v svojem medsebojnem razmerju, postopu in razvoju. — Spremljanje je skrbno in pevski del lepo dopolnjuje. V podrobnosti se ne moremo spuščati, le toliko naj pripomnimo, da ima maša marsikako mehko, čeprav izvečine nekoliko trpko nežno mesto, n. pr. »Gospodi Sine ... Gospodi Bože« v Slavi, »I ot Otcu rođenoga« v »Veruju«, zlasti božajoč je tihi »Svet«.

Kimovec.

O. Fr. Bernardin dr. Sokol, franjevac Pjevajte Gospodu pjesmu novu. Ps. 149. Br. 1. Slava evharistijskom Isusu! Svezak I. Zbirka »Divnoj dakle tajni« I (Tantum ergo). Priredio i izdao —. Dozvolom crkvene i redovne vlasti. Zagreb 1929. — Br. 2. Slava Djevici — Majci! Svezak I. Skladbe u čast Majke božje. — Br. 3. Slava Djevici — Majci! Svezak II. Zbirka lauretanskih lita-

nija I. — Br. 4. Živio papa Pio XI! Zbirka skladbi u čast pape. — Br. 5. Živio nadbiskupu dr. Antun Bauer! Zbirka skladbi u čast pape i biskupa. — Br. 6. Slava euharistijskom Isusu! Svezak II. Skladbe u čast euharistijskog Isusa.

Zbirko tvorijo in ji dajejo značaj trije odlični hrvatski skladatelji: Krsio Odak, P. Bernardin dr. Sokol in dr. Božidar Širola. Kar imajo ostali: Italijana Refice (3 skladbe) in Rosatti (eno), Nemec Obersteiner (eno), Čeh Škroup (eno) in Slovenci: Foerster (eno), P. A. Hribar (dve), Hochreiter (tri, med njimi ljubko »Slava Mariji«), Mav (eno), Premrl (dve, med njima poljudno, ljubezno, za njega značilno »Blažena Djevice«), H. Sattner (dve), je ali toliko znano (Slovenci), da ni za nas nič novega, ali pa toliko od zunaj, da za naš cerkvenoglasbeni razvoj nima omembe vrednega pomena, dasi skladbe same posebi niso nepomembne. Nas pač zajema hrvatska cerkvena glasba kot taka. Izmed Hrvatov ima dr. Sokol sedemnajst skladb, Odak štiri, dr. Širola devet. Če bi jih imel s kratko besedo označiti, bi o dr. Sokolu rekel, da je patetičen kosmopolit; Odak je mehek mistik, ki tam najlepše poje, kadar se more pogrezniti v globoke božje tajne. Kako nežna, izrazita, pa navzlic jasni preprostosti iz kakih globin zajema svoj izraz njegova prelepa »O preblazena«! In v kakšno silo se koncema razlije! — Dr. Širola je ušesom tipek, duši mil in drag asket. Seveda pa ima v svoji asketski glasbeni zakladnici kakor srednjeveški alkimist najrazličnejše posode in retorte, v katerih po potrebi vari najrazličnejše dehtivne napoje. In prečudno spreten je: iz melodičnega ali harmoničnega nič zna kot čarovnik razviti prečudno bogastvo. Njemu nobeno sredstvo ni tuje, in sredstva, ki bi manjšemu kot je on, zvenela odurno (n. pr. vzporedne oktave med sopranom in basom) zvene njemu dražljivo mehko in eksotično prikupno. On očitno mnogo jemlje iz narodne melodike — ne po zunanji formi, ne takozvanih »narodnih motivov«, marveč po duši. Nima — kakor tudi ona dva ne kdovekaj — tega, kar bi ušesa dražilo; toda njegova glasba kot dobre duhovne vaje učinkuje očiščujoče. Formalno harmonično redno rabi četvero- in peterozvok. Stare tonovske vrste udarjajo iz njegovih skladb, čeprav imajo pogosto videz dura in mola — seveda brez plevke dominantne harmonije — tako da mu harmonije trpko, skrivnostno zvene in je kadenciranje čisto svojevrstno. Seveda pa zna biti tudi nežen (bognedaj ta izraz istovetiti s sentimentalnim!). Nad vse ljubko zveni n. pr. njegova »Divnoj dakle Tajni št. 6. — Dr. Sokol se poleg drugega kar koplje v kontrapunkt, pa naj bodo že njegove kratke, le po nekaj taktov obsegajoče litanije ali obširnejši spevi. Nečem reči, da ga mestoma ni bolj volja in spretnost kakor čuvstvo, vendar pa ga v celoti diči močno hotenje in resnično glasbeno čuvstvovanje. — Seveda ta zbirka, ker je izvečine venomer vsak glas čisto samostojen — in to poudarjamo — v zadevanju posameznemu glasu ne bo stavila kdovekakšnih ovir, ker skladbe kar zapovrstjo svoje pestrosti ne dosežajo s težkimi alteracijami in nepevno hromatiko, ampak s spretno uporabljenim kontrapunktom. Pač pa skladbe vsled neprestano se prepletajoče polifonije v ritmiki zahtevajo trdnih, zanesljivih pevcev. Homofonski usmerjenim zborom to in ono mesto seveda ne bo preveč vabljivo. In vendar je polifonija tudi za preprosto uho tako mikavna, kakor je svoje čase svojo sodbo preprost blejski kmet izrekel: »Gospod, najlepše je takrat, kadar vsak glas svojo poje, nazadnje pa vsi tako lepo skup zadenejo.«

Kimovec.

Stan. Premrl: *Duo Gradualia in Nativitate Domini*. (Dva božična graduala.) Ad quattuor voces inaequales cum organo. Labaci (Ljubljana). 1929. Sumptibus auctoris. — Premrl, kakor ga imamo najrajši, je v obeh; pa vendar med tema dvema skladbama ni le po letih (šestero sta jih vsaksebi) precej razločka, ampak tudi po značaju. V prvi je še malo bolj hladno računajoč, včasih skoro malo osoren (v aleluji n. pr.), dasi se mestoma izza tega nekoliko resnejšega izraza že smehlja nežna milina drugega, ki je ves prežet od tihe, mehke božične poezije. Prav istega kova je kakor Premrlove prekrasne božične, ki jim niti po nežnosti in sladki milini, niti po globini in skrivnostni moči in veličini nobena izmed sodobnih tovrstnih skladb niti do ramen ne seže. Kako

v začetku zemlja začudeno odpira oči, iz globokega spanja se budeč, kako lepo snuje figurativni motiv najprej v globinah, nato pa se z novo betlehemske lučjo očarljivo preljuje v višine in z osrečeno zemljo in pevci zajubilira v božjo slavo. Neizrečeno nežen je recitativ (pripovedajoče petje) ženskega zbora v drugem delu, pa se v silnem harmoničnem stopnjevanju polnega zbora zažene kvišku do veličastne aleluje, nato pa z mirno snujočim prvotnim figurativnim motivom žamre in izdoni v blažene dalje božičnih višin. — Saj vemo, da je Premrla, kadar ne rešuje težkih harmoničnih nalog in se ne zakadi v bodeče grmovje trdih disonanc in boleče hromatike, lahko preprostost in otroška ljubkost sama. Toliko dražestne ljubkosti, vseskozi s plemenito resnobo se družee, da v te jasne višine niti dih po zemeljski vsakdanjosti ne zaveje, se pa tudi njemu v toliki meri prav vselej tudi ne posreči. Pevec in poslušavec, oba bosta nad dobro pripravljenim gradualom imela najplemenitejši užitek.

Kimovec.

E. Hochreiter: **Osem Tantum ergo** za mešani zbor, cena partituri 14 Din, glasovi po 4 Din, lastna založba. — G. E. Hochreiter, neusahljivi vir svetnih in cerkvenih skladb, nas je zopet iznenadil s temi blagoslovnimi skladbami, katere so nam tolikanj bolj dobro došle, ker nam ravno te vrste skladb najbolj manjka. Ti *Tantum ergo* imajo vse lastnosti blagoslovnih skladb, so lahki, kratki, veličastni, za mešani zbor lepo prikriti, harmonije lepe, presenetljive, postopi glasov naravni in samostojni, toraj skladbe boljše vrste brez težav izpeljive. Imajo eno samo napako: avtograf in tisek slab, toraj biseri v nelepi opremi. Škoda! Sicer pa to nekoliko moti samo organista in pevca, ljudje ne gledajo v note, samo poslušajo. Skladbe toplo priporočam.

Poleg tega je izšlo od istega skladatelja tudi šest *Tantum ergo* za moški zbor, o katerih velja ista ocena.

P. Hugolin Sattner.

P. Hugolin Sattner: **Ognjišče ljubezni.** Osem pesmi na čast presv. Jezusovemu Srcu za soli, zbor in orgle. Natis dovolil škof. ordinariat v Ljubljani 11. septembra 1929, št. 3304. Ljubljana 1929. Založila Jugoslovanska knjigarna. Kamenotis Čemažar in drug. — V tej svoji najnovejši zbirki nam nudi naš priljubljeni skladatelj osem krasnih, dovršeno izklesanih cerkvenih pesmi, izmed katerih sta dve krajši, kitični (št. 1 in 6) ponatisnjeni iz *Cerkv. Glasbenika* 1929, ostale pa so nove, izvirne in v celotnem besedilu prekomponirane. Iskrenost in ljubka naravnost melodije, plemenitost in odločnost v celotnem izražanju, ki smo ju že od nekdaj vajeni pri Sattnerju, veje tudi iz vseh teh izredno posrečenih, Jezusovemu Srcu posvečenih pesmi. V teh pesmih je vse izčiščeno, umerjeno, lepo in vabljivo, pevno, hvaležno in v večini pesmi iz malih motivov v velike širine in mogočne stavke razvito. Da pri taki uglasitvi ne manjka modulacij, kontrapunktičnih mest in drugih spretnih sprememb v ekonomični izrabitvi zbora in glasov, je samo po sebi umevno. Majhna tiskovna napaka se je primerila pri osmi pesmi, kjer mora v tretjem in sedmem taktu biti v orgelskem stavku najprej osminka s piko in ne četrtinka. Izdaja je vzorno tiskana, papir močan. Partitura stane 30 Din, glasovi so po 5 Din.

St. Premrl.

Adventne in roženvenske Marijine pesmi. Hribarjevi in drugi napevi. Z dovoljenjem škof. ordin. v Ljubljani. Zbral in uredil Avguštin Fabjan. Metlika 1920. Samozaložba. — Pesmi, zbrane in izdane v pričujoči zbirki, so kar moč preproste. Ne bomo jih ne hvalili, ne grajali. Komur se hoče tako preprostih in lahkih skladb, naj le seže po njih.

Jurij Flajšman: **Napevi iz Grlice, Zdravje in Besede.** Za samospeve s spremljevanjem klavirja, priredil prof. dr. Pavel Kozina. Zvezek I. Metuljček. Moje jutro. Veseli godec. Zalovanje. Vinski hram. — Samozaložba. Pisal Ferdo Juvanec. Natisnila Čemažar in drug. Vse pravice prepisovanja in izvajanja so pridržane avtorju. — Tu zbrani napevi, izmed katerih so trije Flajšmanovi, eden Padovčev in eden Riharjev, so dobili v dr. Kozinovi priredbi prav čedno in okusno obleko in obliko. Prirejene so za visok glas. Brezdvomno jih bodo naši solisti radi prepevali, občinstvo pa rado in z veseljem poslušalo.

Dr. Josip Čerin: **Slovenski fantje**. Marš.

Dr. Josip Čerin: **Delaj, dekle, pušele**. Marš.

Dr. Josip Čerin: **Rasti, rožmarin**. Koncertni marš.

Vse te tri po motivih slovenskih narodnih pesmi zložene koračnice so izšle v samozaložbi. Priredba za orkester na lok in na pihala in za salonski orkester se dobe v prepisu.

Ciril Pregelj: **Nageljčki**. Zbirka eno- in dvoglasnih pesmi za srednjo stopnjo osnovnih šol. 3. in 4. šolsko leto. II. del. Odobrilo ministrstvo prosvete z odlokom O. N. br. 91583 od 20. nov. 1928. Druga pomnožena izdaja. V Ljubljani 1929. Založila Jugoslov. knjigarna v Ljubljani. Cena 26 Din. — Pesmi je 76; med njimi 50 narodnih. Ostale v narodnem duhu zložene. Vse so za mladino osnovnih šol jako primerne.

Otroške pesmi z napevi za najnižjo stopnjo osnovne šole. Nabral, priredil in izdal Anton Kosi. V Središču ob Dravi 1928. V založbi izdajatelja. V tej zbirki je zbranih 19 otroških pesmi. Kakor Pregljevo zbirko priporočamo tudi Kosijevo.

I maestri dell' organo. Prvi letnik tega izvrstnega italijanskega cerkvenoglasbenega mesečnika je končan. Orgelske skladbe, ki jih je objavil, so izbrana, zanimiva dela največ italijanskih, pa tudi nekaterih drugih skladateljev. Porabne so za bogoslužje in za koncerte. Večinoma niso preveč težke. Prav radi priporočamo zato ta list našim organistom. Naročajo ga lahko v Jugoslovanski knjigarni v Ljubljani. Posamezne številke, obsegajoče 12 strani, stanejo 7 lir 50, celoletna naročnina pa je 35 lir. St. P.

Naši glasbeni listi.

Pevce 1929 prinaša v zadnji številki E. Adamičev mešani zbor »Igra na nebu« in E. Hochreiterjev moški zbor »Kmečka svatba«. Pevski odsek »Vestnika Prosvetne Zveze« pa vsebuje nadaljevanje V. Steskovega članka o Franu S. Adamiču in Tavželjevo nadaljevanje »Glasbena razmotrivanja«. V tem razmotrivanju pisatelj navdušeno piše o cerkvenem ljudskem petju, ki naj bi se predvsem šole zavzele zanj.

Zbori 1929, 6., prinašajo Anton Jobstov moški zbor »Na vasi«, Vasilij Mirkov mešani zbor »Domovini« in dr. Fr. Kimovčev 6glasni mešani »Hitimo, o kristjani«. V glasbeno književni prilogi piše dr. Jos. Mantuani o slovenski operi, dr. Stanko Vurnik o subjektivni pa objektivni kritiki. Med našimi skladatelji dobimo podatke o dr. Frančišku Kimovcu. Manjše novice so zelo pestre in nas dodobra poučijo o pevskem in glasbenem življenju v naši državi.

Sveta Cecilija 1929, 6., prinaša sledeče članke: Komorna glasba v Zagrebu (dr. Antun Goglia), Pučka pjesma, glasba i ples i važnost njihova za život narodni (Ludvik Kuba), Smotra hrvatske katoličke kulture u Zagrebu god. 1930 (Milan Zjalić), Marko Bajuk: Mera v slovenski narodni pesmi (Franjo Dugan), Glasbene sličice (dr. Pero Crnkovački), Svega po malo iz Španije (Filip Hajduković), Sveti himni (V. Nikolić), Dvije hrvatske narodne pjesme od sv. Kate (Juraj Lahner). Slede dopisi, glasbena literatura, pregled tiska o glasbi, razne vesti, iz Cecilijinih društev, še to in ono. Glasbena priloga objavlja široko razpleteno, mojstrsko Franjo Duganovo skladbo: ofertorij za X. nedeljo po binkošti (mešani zbor in orgle), posvečeno g. nadškofu in metropolitu zagrebškemu dr. Antonu Bauerju.

Nova Muzika 1929, 6., prinaša dr. Antona Dolinarja mešani zbor »Jaz pa pojdem«, Blaž Arničev samospjev s klavirjem »Moj svet je pust«, Stanko Premrllov moški zbor »O Gospod!, Pavel Šivicovo Malo suito za gosli in klavir, Slavko Osterčev mešani zbor »Pamet se prelakko zgubi«, Mihael Rožančev Gavoto in museto za gosli in klavir, Brede Ščekove »Božič« za klavir in Josip Andreisov Ples lutk za klavir. V književni prilogi piše Slavko Osterc o minutni operi in še posebej o francoskem skladatelju sedanjega mlajšega roda Dariusu Milhaudu, dr. Ivan Karlin zaključuje o vibratu na goslih. urednik E. Adamič pa odgovarja Mariju Kogoju z ozirom na njegovo stališče nasproti »Novi Muziki«.

Razne vesti.

Umrli so sledeči slovenski organisti: Franc Zore, organist in cerkvenik v Zg. Tuhinju, 21. novembra 1929; Franc Lukman, organist v pokoju v Trzinu, 22. novembra 1929; Ciril Razpotnik, organist in cerkvenik v Hinjah, 3. januarja 1930. Naj počivajo v miru!

V Postojni je umrl 2. januarja 1930 tamošnji kaplan Božidar Goljevšček, star 26 let. Pokojni je bil tudi glasbeno zelo nadarjen. Kot samouk je preštudiral vso glasbeno teorijo in se praktično izvežbal v igranju na orglah, da je orglal in vodil petje v župni cerkvi v Postojni tako dobro, da je postojnsko cerkveno petje slovelo daleč naokrog. N. p. v m.!

Na obnem zboru Pevske zveze, ki se je vršil 3. novembra v Novem mestu, je bil za predsednika izvoljen Vinko Lavrič, za podpredsednika Ivan Primožič, za tajnika in pevovodjo Marko Bajuk, za blagajnika Ivan Andoljšek. Brez mandata: Maks Jovan in Tone Lavrič. V artistični odsek: Stanko Premrl, dr. Franc Kimovec, dr. Stanko Vurnik, dr. Anton Dolinar, Ivan Primožič in Maks Jovan.

Slovenski skladatelj Marij Kogoj je napisal v XI. številki »Ljubljanskega Zvona« 1929 članek »Prosvetna zborovska produkcija pri Slovencih«. V zanimivem članku podaja razvoj naše svetne zborovske glasbe in ocenjuje posamezne dobe, semtertje tudi posamezne skladatelje. Čudno se nam zdi, da je čisto prezrl »Pevca« in »Zbore«, ki sta v zadnjem desetletju poslala v svet brezdvomno največ zborovskih skladb.

V ljubljanski operi so se v tekoči sezoni prvič izvajale opere: Weinbergerjev »Švanda Dudak«, Lortzingov »Car in tesar« in Wagnerjeva »Valkira«; operete pa: Straussova »Beneška noč« in Zellerjev »Tičar«. Od slovanskih oper se je letos do sedaj izvajala samo Foersterjev »Gorenjski slavček«. Vseh opernih in operetnih del je bilo do sedaj na sporedu šestnajst. Kot dirigente delujejo ravnatelj Polič in kapelniki: Neffat, Štritof in Svetel. Kapelnik Balatka je koncem lanske sezone odšel v Brno. Ko solisti nastopajo največ domače, slovenske moči.

G. Anton Tramte, organist v Zabnici pri Školji Loki, se priporoča cerkvenim predstojništvom za izdelovanje harmonijev ter popravila klavirjev in orgel.

Meseca februarja izidejo nove postne pesmi, ki jih je za mešani zbor zložil Anton Jobst. Založila jih je Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani.

Slovenci v Ameriki so dobili zadnji čas v clevelandski radijski postaji svoj slovenski radijski program. Zasluga za to pridobitev imata zlasti pesnik in skladatelj Ivan Zorman in skladatelj Peter Kogoj.

Jožef Bohuslav Foerster, eden najodličnejših in najplodovitejših sedaj živečih čeških skladateljev, sin Jožefa Foersterja in nečak našega Antona Foersterja, je obhajal 30. decembra 1929 sedemdesetletnico rojstva. Foerster je zložil že pet oper, štiri simfonije, tri simfonične pesmi, šest suit, devet melodramov, dva koncerta, dve violinski sonati, štiri uverture, sonato za čelo in različne druge komorne skladbe, veliko klavirskih zborov, samospeve, kantate, tri maše in še mnogo drugega. Velikemu mojstru kličemo: Še na mnoga leta!

V Sovodnjah pri Gorici je 7. januarja 1930 umrl tamošnji vikar Angel Čargo. 46 let je deloval kot duhovnik in tudi kot vnet glasbenik storil mnogo za prosep cerkvene glasbe na Goriškem. N. p. v m.!

V Ameriki je doživel izredno velike pevske uspehe slovenski pevec Tone Šubelj. Pred kratkim se je vrnil v domovino na oddih in nadaljnje vežbanje. — Tudi slovenski pevec Svetožar Banovec nastopa v Ameriki z največjim uspehom. Obema srčne čestitke.

Gna. Roza Lubee je napravila 13. novembra pred državno glasbeno komisijo v Ljubljani državni izpit iz glasbe in sicer iz gosli kot glavnega predmeta in klavirja kot stranskega z odličnim uspehom. Čestitamo.

Prva badenska Brucknerjeva glasbena proslava se je vršila od 5. do 15. novembra 1929 v Karlsruhe.

Na Dunaju so otvorili ob Schubertovi stoletnici Schubertov mednarodni institut. Ustanova ima namen pomagati mladim glasbenikom in jim omogočiti pot do samostojnega ustvarjanja. Uradni naslov ustanove se glasi: Schubert-Gedächtnis-Stiftung, Spenglergasse 21, Wien V.

O priliki svetovaelavskih slavnosti v Pragi koncem septembra 1929 se je prvič izvajal I. B. Foersterjev oratorij Sv. Vavrac.

DAROVI ZA CERKVENI GLASBENIK.

Po 60 Din: msgr. dr. Andrej Karlin, knezoškof v Mariboru, g. Anton Kosi, ravnatelj v p. v Središču, g. Alfonz Breznik, trgovec z glasbenimi instrumenti v Ljubljani, g. Franc Jenko, izdelovatelj orgel in harmonijev v Št. Vidu nad Ljubljano; po 30 Din: g. Alojzij Mihelčič, trgovec in pečovodja v Celju; po 20 Din: gdč. Vida Rudolf, strokovna učiteljica v Vojniku, g. Fran Požum, organist v Žežemberku, g. Ivan Hauptman, organist v Mariboru; po 10 Din: g. Jožef Oražem, kaplan v Cerkljah pri Kranju, dr. Fran Mlinar-Cigale, vladni tajnik v Ljutomeru, g. Fran Vavpetič, kaplan v Senčurju pri Kranju, g. Alojzij Tomé, katehet v Ljubljani, g. Franc Govekar, župnik na Homcu, g. France Kovačič, organist v Šmartnem pri Kranju, samostan na Brezjah, g. Jože Rozman, kaplan v Borovnici, g. Anton Čadež, katehet meščanske šole v Ljubljani, g. Niko Loboda, organist v Kočevju, župni urad v Stranjah pri Kamniku, g. p. Hugolin Sattner, konzistorialni svetnik v Ljubljani, gdč. Ivana Klemenc, profesorica glasbe v Ljubljani, g. Maks Feguš, organist v Ptujski gori, g. Alojzij Krajnc, mestni tajnik in organist v Slov. gradu, g. Martin Železnik, šolski upravitelj v Sorici, g. Pavel Gorjup, učitelj v Ljubljani, g. Jerko Gržinčič, salezijanec v Turinu; po 5 Din: g. Ivan Pivk, katehet v Ljubljani, g. Anton Rot, organist v Selcih nad škofjo Loko. Vsem p. n. darovalcem se najlepše zahvaljujemo in Bog Vam povrni!

Darovi za druge orgle v ljubljanski orglarski šoli. Kmetijsko društvo v Boh. Srednji vasi 500 Din, g. Fran Ferjančič, kanonik v Novem mestu, je daroval 100 Din, g. Viktor Čadež, župnik v Mekinjah, 50 Din, g. Fran Cerkovnik, prefekt v Št. Vidu nad Ljubljano, 25 Din, in g. Franjo Armeni, organist v Toplicah, 10 Din. Hvala Vam vsem in Bog plačaj!

LISTNICA UREDNIŠTVA IN UPRAVE.

Uredništvo sporoča, da je par člankov moralo izostati in pridejo na vrsto prihodnjič. Uprava prosi naročnike, naj naročnino čim prej poravnajo. Z odlašanjem se rado pozabi. V zadnjih letih smo imeli z večkratnim izterjevanjem naročnine mnogo truda in tudi stroškov. Zato prosimo naročnike, naj nam to neprijetno delo prihranijo.

Današnjemu listu je priložena glasbena priloga (8 strani), ki prinaša tri dr. Franc Kimovčeve antifone: za svečnico, za praznik sv. Jožefa in za praznik Marijinega Oznanjenja. Posamezni izvodi se dobe po 3 Din.

Izhaja kot mesečnik v dvojnih številkah. Cena listu z glasbeno prilogo vred 40 Din, za dijake 25 Din, za Italijo 50 Din, za Ameriko 1 dolar. Uredništvo in upravištvo: Pred škofijo 12/I. Odgovorni urednik lista in glasbene priloge in izdajatelj Stanko Premrl v Ljubljani. — Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani Karel Čeč.